

Compiling the implementation model of Iran's strategic plans (case study: Shahrekord city)

Gashtaseb Kiani ¹, Koresh Afzali ^{2✉}, Karamatullah Zayari ³

1. Ph.D. student, Islamic Azad University, Kerman branch, Kerman, Iran. E-mail: gashtaseb.kiani@yahoo.com

2. Corresponding author, Faculty, Islamic Azad University, Kerman branch, Kerman, Iran. E-mail: kkafzali1@gmail.com

3. professor and academic staff, University of Tehran, Tehran, Iran. E-mail: zayyari@ut.ac.ir

Article Info

ABSTRACT

Article type:

Research Article

Article history:

Received: 15 October 2023

Revised: 22 January 2024

Accepted :23 January 2024

Published : 18 February 2025

Keywords:

urban development plans,
strategic planning,
development indicators,
feasibility,
Shahrshahrkord

The current research is based on the applied-developmental goal and the method of doing it is descriptive-analytical and it is among the qualitative researches. The idea of developing a model of the realization of Iran's strategic plans based on the determination of the success rate of the realization of strategic planning in evaluating the evaluation system, criteria and achieving predetermined goals is of interest. Therefore, the aim of this research is to compile the criteria and indicators of feasibility (according to the data base theory) in the form of a pilot on the city of Shahrekord, in such a way that if this model is to be presented in Shahrekord, what characteristics should it have. In this part, using the method of systematic contextual theory, collecting textual data, interviewing knowledgeable people in both research and executive fields, and analyzing data, a wide range of effective factors in applying and realizing this approach in the form of 22 main categories and 129 subcategories and The relationships between them have been identified. The achievement of this research is the identification of development indicators for the realization of urban plans as well as measurement, ranking, analysis and evaluation and providing a particularly desirable model. With regard to the findings regarding the realization of the optimal model plan (Shahrkord city), it was determined that the development of participation, improvement of municipal performance and sustainable urban development are among the components of the realization of urban development plans

Cite this article: Gashtaseb, K., Koresh, A., & Karamatullah, Z. (2025). Compiling the implementation model of Iran's strategic plans (case study: Shahrekord city). *Journal of Geography and Planning*, 28 (90), 261-288. <http://doi.org/10.22034/gp.2024.58734.3192>

© The Author(s).

DOI: <http://doi.org/10.22034/gp.2024.58734.3192>

Publisher: University of Tabriz.

Introduction

Proposing the problem of strategic urban planning in Shahrekord: It is to achieve a plan that can formulate the optimal solutions, approaches and methods to improve and optimize the explanation of the feasibility of strategic urban planning and its effect based on the culture of urban planning in Iran. Based on this, in this research, it is tried to investigate the status of useful and effective indicators on urban development plans and plans and their realization, and specifically to prepare a useful and suitable model for the development of Shahrekord city, in order to identify related obstacles and challenges. Related solutions and proposals in order to improve the institutional environment and institutional capacity building according to the assumptions, strategic planning approach should be compiled and presented.

Data and Method

The final goal of the present research is to develop a model of the feasibility of strategic plans in Iran (case study: Shahrekord city). For this purpose, the feasibility is divided into two issues, i.e. the feasibility of urban development plans and the non-realization of urban development plans, and through the stages of theorizing content analysis database and it is discussed. This theory is presented for each of the two components of realizability in the form of a central coding pattern based on the Strauss and Corbin model. In this model (Figure No. 3), the central phenomenon is identified from the data and placed Putting it in the center, the obtained categories are related to it.

Results and Discussion

The findings show that more fundamental and broader factors are effective in the application and realization of this approach, which can be defined in the form of intellectual infrastructure (the thinking governing the urban planning system), political (macro-urbanization policies), instrumental (the approach of preparing urban development plans, the content of the plans and needs assessment), organizational (the type of urban planning system of the country, the structure and organization of project implementation and inter-organizational coordination), legal (national laws defending the rights of different social groups, city council approvals and guaranteeing the implementation of laws), financial (municipalities' financial foundation), educational (The education of urban planning students and the knowledge and experience of program preparers) and social culture (public demands and cultural and social characteristics of citizens).

Conclusion

The axial coding model or the initial conceptual model obtained includes a large number of main and subcategories. Referring to the research literature and the cases that are emphasized by theorists in this field and comparing them with the opinions of Shahrekord city planning experts about the factors affecting the realization of this model in the context of Iran and Shahrekord city in particular shows that some categories are more fundamental and basic. . Therefore, the basic categories are selected and in the next stages, the initial conceptual model obtained is refined and refined with more qualitative research. In the following, more decisive factors in three axes: first: documents of urban development programs, second: legal frameworks of planning for diversity and difference at both national and local levels, and third: organizational structure and urban management measures are examined more closely. The results of the axial coding of the consequences of the realization of urban development plans have shown that the development of participation, improvement of municipal performance and sustainable urban development are among the consequences of the realization of urban development plans. The strategies that are adopted to manage the situation and realize the central category, the intervening factors that facilitate or hinder the influence of the causal and background factors on the central category, and the consequences of the adopted strategies are shown.

تدوین الگوی تحقق پذیری طرح‌های راهبردی ایران (مورد مطالعه: شهر شهرکرد)

گشتاسب کیانی: دانشجوی دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمان

گشتاسب کیانی^۱، کوروش افصلی^۲✉، کرامت الله زیاری^۳

۱. دانشجوی دکتری شهرسازی دانشگاه آزاد کرمان، کرمان، ایران رایانامه: gashtaseb.kiani@yahoo.com

۲. نویسنده مسئول، هیات علمی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمان، ایران. رایانامه: kkafzali1@gmail.com

۳. استاد گروه جغرافیا و برنامه ریزی شهری، دانشکده جغرافیای دانشگاه تهران، تهران، ایران. رایانامه: zayyari@ut.ac.ir

اطلاعات مقاله	چکیده
<p>نوع مقاله: مقاله پژوهشی</p> <p>تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۰۷/۲۳</p> <p>تاریخ بازنگری: ۱۴۰۲/۱۱/۰۲</p> <p>تاریخ پذیرش: ۱۴۰۲/۱۱/۰۳</p> <p>تاریخ انتشار: ۱۴۰۳/۱۱/۳۰</p> <p>کلیدواژه‌ها: طرح‌های توسعه شهری، برنامه‌ریزی راهبردی، شاخص‌های توسعه، امکان‌سنجی، شهرشهرکرد</p>	<p>برنامه‌ریزی راهبردی با آگاهی از مشکلات و نواقص آشکار شده از عمل جمعی و با توجه به چشم‌انداز دگرگون شده جدید از حکومت دموکراتیک و مترقی، هدف اصلی، کمک به بازیگران حکومت و جامعه مدنی به منظور همکاری هر چه بیشتر با یکدیگر است، هدف اصلی این مقاله تحلیل و بررسی طرح‌های توسعه شهری و الگوی مناسب جهت جایگزین با توجه به ظرفیت وجودی برنامه‌ریزی ساختاری - راهبردی می‌باشد.</p> <p>پژوهش حاضر مبتنی بر هدف کاربردی - توسعه‌ای و روش انجام آن توصیفی - تحلیلی بوده و در زمره تحقیقات کیفی قرار می‌گیرد. ایده تدوین الگوی تحقق برنامه‌های راهبردی ایران بر اساس تعیین میزان موفقیت تحقق برنامه‌ریزی استراتژیک در ارزیابی نظام ارزیابی، معیارها و دستیابی به اهداف از پیش تعیین شده مورد توجه است. از این رو، هدف این پژوهش، تدوین معیارها و شاخص‌های امکان‌سنجی (بر اساس تئوری پایگاه داده) به صورت پایلوت در شهر شهرکرد است، به گونه‌ای که اگر قرار است این مدل در شهرکرد ارائه شود، چه ویژگی‌هایی باید داشته باشد.</p> <p>دستاورد این پژوهش شناسایی شاخص‌های توسعه برای تحقق طرح‌های شهری و اندازه‌گیری، رتبه‌بندی، تحلیل و ارزیابی و ارائه الگوی مطلوب ویژه است. با توجه به یافته‌ها در خصوص تحقق طرح الگوی بهینه (شهرکرد) مشخص شد که توسعه مشارکت، بهبود عملکرد شهرداری و توسعه پایدار شهری از مولفه‌های تحقق طرح‌های توسعه شهری است.</p>

استناد کیانی، گشتاسب افصلی، کوروش؛ و زیاری، کرامت الله (۱۴۰۳). تدوین الگوی تحقق‌پذیری طرح‌های راهبردی ایران (مورد مطالعه: شهر شهرکرد

گشتاسب کیانی: دانشجوی دکتری، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد کرمان. *جغرافیا و برنامه‌ریزی*، ۲۸ (۹۰)، ۲۶۱-۲۸۸.

<http://doi.org/10.22034/gp.2024.58734.3192>

© نویسنده‌گان.

ناشر: دانشگاه تبریز.

مقدمه

برنامه‌ریزی به عنوان فرآیندی تنظیم کننده بین اهداف عمومی و خصوصی، در اثر کنش افراد و گروه‌ها از مسیر تنظیم‌کنندگی‌اش منحرف شده و در جهتی خاص عمل می‌کند و فضای شهری به عنوان کالایی برای تصاحب مدنظر قرار می‌گیرد (اصغری‌زمانی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۳).

امروزه شهرها با چالش‌های بسیاری در زمینه اقتصادی، اجتماعی، کالبدی و زیست‌محیطی مواجه شده‌اند (یزدانی و همکاران، ۱۴۰۲: ۲۳۴). شهرنشینی بازتابی از فعالیت‌های انسانی است که الگوهای فعالیت انسان و ساختارهای اجتماعی را دچار تحول می‌کند. (مشکینی، زرغام‌فرد، ۱۴۰۲: ۴). توسعه شهرنشینی و بزرگ شدن شهرها در دهه‌های قبل چنان بوده که منجر به ایجاد بی‌تعدالی در چگونگی استفاده از اراضی شهری شده است (امانپور، فدایی‌جزی، ۱۴۰۲: ۲). اما در قرن ۲۱ شهرها برای رقابت با یکدیگر تاکتیک‌های زیادی را انتخاب می‌کنند. همچنین تحقق‌پذیری اهداف و خلاقیت در شهرهای آینده نه یک انتخاب بلکه یک اجبار خواهد بود (صیادی و همکاران، ۱۴۰۱: ۱۰۱۸).

در ایران با آغاز مرحله رشد شتابان شهرنشینی از اوایل دهه چهل خورشیدی و با بروز مشکلات حاد در شهرها، تهیه طرح‌های جامع شهری در دستور کار قرار گرفت، اما تهیه و اجرای این طرح‌ها با وجود برخی مزایا، به ساماندهی شهرهای کشور منجر نشد (حجتی، ۱۳۹۸: ۳). به تبع این ناکامی، در سالیان اخیر تهیه و اجرای طرح ساختاری - راهبردی در کشور (با فاصله‌ای حدوداً ۴۰ ساله از تکوین طرح‌های پساجامع در غرب)، به طور محدود در دستور کار قرار گرفته است. طرح‌های جدید مدعی بکارگیری اصول طرح‌های استراتژیک و نیز طرح قدیمی‌تر ساختاری و پرهیز از الگوی جامع هستند (حجتی و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۶۲).

تحقق‌پذیری برنامه‌ریزی راهبردی در نظام شهرسازی یک موضوع بسیار مهم است که در سطح جهانی به عنوان یک چالش عمده مطرح می‌شود. اما قبل از بحث درباره تحقق‌پذیری برنامه‌ریزی راهبردی: برنامه‌ریزی راهبردی در شهرسازی به معنای توسعه و اجرای طرح‌ها و راهبردهای استراتژیک برای توسعه شهرها و مناطق شهری است. (Dadashpoor, & Sadeghi, 2021: 45).

با بررسی و تحلیل نظام برنامه‌ریزی طرح‌های توسعه شهری ایران، عوامل ناکامی و عدم تحقق این طرح‌ها شناسایی می‌شوند. برای ارزیابی موفقیت یک طرح توسعه شهری، نیاز است تا هر یک از مؤلفه‌ها به طور جامع و دقیق سنجیده شوند. استفاده از داده‌های موردنیاز جهت اندازه‌گیری این مؤلفه‌ها و همچنین انجام نظارت منظم می‌تواند به مدیران شهری کمک کند تا از عملکرد طرح‌های توسعه شهری به صورت دقیق‌تری مطلع شوند و در نتیجه‌ای بهبودهای لازم را اعمال کنند. با انجام ارزیابی مناسب و استفاده از داده‌های صحیح و دقیق می‌توان به کمک مدیران شهری بهترین تصمیمات را برای توسعه شهری به خصوص از لحاظ افزایش کارایی، اثربخشی و دستیابی به اهداف تعیین شده انتخاب کرد. اینجا است که ابزارهای مدیریت شهری مدرن، به عنوان راهکارهای سودمند در این حوزه می‌توانند به مدیران شهری کمک کنند تا با بهره‌گیری از داده‌ها، برنامه‌ریزی‌های دقیق و تصمیم‌گیری‌های مؤثرتری برای توسعه شهری داشته باشند.

در واقع می‌توان گفت به زعم تهیه و اجرای طرح‌های توسعه شهری فراوان و صرف منابع مالی هنگفت، چه از منظر فرآیند و چه از دریچه نتیجه، دخالت‌های ما در شهر ایرانی در نیم قرن اخیر، عاقبت چندان روشنی نداشته است. از این رو بیان طرح مسئله تدوین الگوی تحقق‌پذیری طرح‌های راهبردی ایران (مورد مطالعه: شهر شهرکرد) دستیابی به برنامه‌ای است که بتواند تدوین راهکارها، رویکردها و روش‌های مطلوب، برای بهبود و بهینه کردن تبیین تحقق‌پذیری برنامه‌ریزی شهری راهبردی و تأثیر آنرا بر مبنای فرهنگ شهرسازی ایران در جایگاه خود به دست آورد.

بر این اساس در این پژوهش سعی بر آن است: ابتدا بررسی وضعیت شاخص‌های طرح‌های توسعه شهری و تحقق‌پذیری آنها در مقیاس محلی (نمونه موردی شهرکرد) مورد بررسی، ارزیابی و تجزیه و تحلیل قرار گیرد و تهیه الگویی مفید و مناسب جهت توسعه شهر شهرارائه گردد، تا ضمن شناسایی موانع و چالش‌ها، راهکارها و پیشنهادات مرتبط در راستای اصلاح محیط

طبیعی، تقویت مهارت‌ها، شایستگی‌ها و توانایی‌های مطابق با اطلاعات و داده‌ها، رویکردهای برنامه‌ریزی راهبردی تدوین و ارائه گردد.

نتایج این پژوهش نشان داده است که در خصوص پیامدهای تحقق‌پذیری طرح الگوی بهینه (شهر شهرکرد) شاخص‌هایی چون: توسعه مشارکت، بهبود عملکرد شهرداری و توسعه پایدار شهری مهمترین مؤلفه‌های تحقق‌پذیری طرح توسعه شهری می‌باشند.

پیشینه پژوهش

شهر به عنوان پدیده‌ای پیچیده و پویاست که در گذر زمان همواره دچار تحولاتی کالبدی، اجتماعی، اقتصادی و حتی سیاسی و فرهنگی می‌شود. در نتیجه مدیریت شهری به علت فقدان منابع و زمان لازم برای پاسخ‌گویی به نیازهای فزاینده شهروندان، دچار معضلی گردیده است که رهایی از آن را تنها در چارچوب راه‌حل‌های نوین می‌توان جستجو کرد (خزایی، ساسان‌پور، ۱۴۰۲: ۵۸)

با توجه به پیشرفت‌هایی که در سطح دنیا در خصوص ساختار شهری صورت گرفته، اصولاً «منشأ اولیه آن حکایت از تدبیر مدیران موفق و صاحب‌اندیشه بوده که توانسته این سبک را به قله‌های اوج هدایت نماید». بدین صورت، بدون شک در جهان پیشرفته امروزی در ارتباط با سیستم شهرسازی و فرآیند تحقق‌پذیری برنامه‌ریزی شهری راهبردی و مدیریت شهری و غیره تألیفات و تحقیقات بجا و شایسته‌ای منتشر گردیده است. لیکن در کشورهای کمتر توسعه یافته و از جمله ایران در این خصوص تحقیق و کتاب‌های کمتری منتشر گردیده. با این اوصاف، بررسی‌های صورت گرفته نشان می‌دهد که در بعضی از تحقیقات، مقالات یا رسالات و کتاب‌های منتشر شده که در ادامه ذکر خواهند شد، مطالب ارزشمندی ارائه شده است.

پنداریان و همکاران (۱۳۹۸): پژوهشی با عنوان «آسیب‌شناسی تحقق‌پذیری طرح‌های شهری در ایران نمونه موردی منطقه ۲۲ شهر تهران» را مورد بررسی قرار دادند و بیان داشتند که سطح پایین تحقق‌پذیری طرح‌های شهری رایج در کشور مسئله‌ای انکارناپذیر است و این امر ناشی از عدم تهیه طرح‌های خوب و نداشتن مدیریت اجرایی قوی است.

میرزایی و همکاران (۱۳۹۸): پژوهشی با عنوان «تحقق‌پذیری فضایی خدمات شهری را در مناطق ۹گانه شهر شیراز» مورد بررسی قرار دادند. نتایج این تحقیق نمایان ساخت که سرانه کاربری‌های خدماتی طرح جامع شهر شیراز پس از گذشت بیش از دو دهه تحقق پیدا نکرده است.

تقفی‌اصل (۱۳۹۸): مطالعه‌ای با عنوان «ارائه مدل مفهومی تحقق‌پذیری پروژه‌های طراحی شهری ایران بر مبنای نظریات فوکو و هابرماس با بهره‌گیری از تکنیک تاپسیس» در این مطالعه با عنوان معیارهای تأثیرگذار در تحقق پروژه‌های طراحی شهری ایران، اولویت‌بندی کرده و نتایج آن را در تبیین مدل تحقق‌پذیری پروژه‌ها در ایران مورد استفاده قرار داده است و به این نتیجه رسیده که مدل تعاملی بهترین حالت ممکن برای جایگزینی مدل از بالا به پایین، در کشورهای در حال توسعه‌ای مانند ایران در جهت مشارکت تمامی گروه‌های اجتماعی در برنامه‌ها و طرح‌ها است. اجرا و تحقق طرح‌های توسعه شهری در ایران است. به عبارت بهتر، در نظام حاکم همیشه قدرت حضور دارد.

محمدی‌دوست و همکاران (۱۳۹۹): در پژوهشی با عنوان «بررسی عوامل تحقق‌پذیری کاربری فضای سبز با رویکرد راهبرد توسعه شهری در کلان شهر تبریز» نشان دادند که مهمترین پیشنهاد در زمینه کاهش و حل مشکلات تحقق برنامه توسعه شهر، می‌تواند رفتن به سمت آگاهی بخشی عمومی در بین تمامی مؤلفه‌های تأثیرگذار و مقتدرسازی حکومت محلی بویژه در زمینه تأمین منابع مالی پایدار باشد.

ابراهیمی و زمانی (۱۴۰۰): در پژوهشی با عنوان «تحلیلی بر وضعیت تحقق‌پذیری برنامه‌ریزی کاربری اراضی طرح جامع شهر ملایر» نشان دادند که به طور کلی تحقق‌پذیری کاربری‌های پیشنهادی اندک بوده است. در این بین افزایش بی‌رویه سطح و سرانه کاربری صنعتی و معابر خسارات بیشتری را متوجه شهر ملایر نموده است، نوآوری پژوهش تحلیل اختصاصی تحقق‌پذیری طرح جامع شهر ملایر می‌باشد.

مولایی و محمدزاده (۱۴۰۰): در پژوهشی با عنوان «بازشناسی ابعاد و معیارهای تحقق‌پذیری طرح‌های شهری در تجارب معاصر ایران» معیارهای مؤثر در فرآیند تحقق‌پذیری پروژه‌های طراحی شهری در ایران را به ترتیب معرفی می‌کنند و سپس با ارزیابی میزان تحقق‌پذیری پروژه‌های طراحی شهری در ایران با استفاده از معیارها و شاخص‌های نام برده خود به این نتیجه دست یافته‌اند که در وضع موجود پروژه‌های منتخب تحقیق هم بر اساس معیارها و هم بر اساس شاخص‌های تحقیق از حیث میزان تحقق‌پذیری در وضعیت نیمه‌مطلوب تا نامطلوب قرار دارند و این نتیجه را قابل تعمیم به کل پروژه‌های اجرا شده طراحی شهری ایران می‌دانند.

رهبرنیا و همکاران (۱۴۰۱): پژوهشی با عنوان «ارزیابی تحقق‌پذیری برنامه‌های میان مدت شهرداری کلان شهرها مطالعه موردی برنامه ۵ ساله راهبردی و عملیاتی شیراز (۱۳۹۷-۱۳۹۲)» نشان دادند که از جمله مهمترین عوامل تأثیرگذار در عدم تحقق اهداف برنامه‌های میان‌مدت شهرداری شیراز عدم توجه کافی به ویژگی‌های اجتماعات محلی و نیازهای آنها، ناپیوستگی میان مراحل مختلف برنامه‌ریزی عدم توجه به زمان‌بندی برنامه‌ها، عدم انعطاف‌پذیری برخی از محورهای برنامه ناپایداری درآمدی شهرداری و ... است.

حجتی و قربانی (۱۴۰۲): در پژوهشی با عنوان «بررسی تطبیقی - انتقادی مبنا و روند تهیه طرح‌های جامع؛ استراتژیک و ساختاری - راهبردی» با این نتیجه رسیدند: که ادامه تهیه طرح جامع به شکل کنونی و حتی در شکل اصلاح‌شده خود، نیز دلخوش نمودن به تهیه طرح‌هایی به اصطلاح نوین (طرح ساختاری - راهبردی) که چیز چندان فراتری از طرح‌های سنتی پیشین نیستند، قادر به مرتفع ساختن مشکلات مزمن شهرهای کشور نیست و ناگزیر باید به تهیه و اجرای طرح‌هایی مناسب‌تر و راهگشاتر، مشخصاً طرح استراتژیک (پس از تحقق پیش شرط‌هایی) اقدام نمود.

زارعی و کاویانی (۱۴۰۲): پژوهشی با عنوان «بررسی و تبیین ابزارهای تحقق‌پذیری طرح‌های شهری در ایران نمونه موردی طرح‌های جامع و ساختاری - راهبردی شهر شیراز» بیان می‌دارند نقش دستگاه‌های اجرایی کشور در زمینه هماهنگ کردن فضاهای شهری و استفاده درست از این فضاها ... مهم است، اما عامل تعیین‌کننده نیست. بلکه در اینجا باید به نقش اساسی مردم در تحقق بخشیدن به هدف‌های طرح جامع اشاره کرد. باید اندیشه آنان و هدف‌های طرح یکی باشد، وانگهی جنبه دیگر کندی نسبی پیشرفت کارهای شهرسازی در ایران را باید حاصل اختلاف زمانی میان لحظه طرح‌ریزی و لحظه اجراء دانست.

بررسی‌ها حاکی از آن است که کشورهای در حال توسعه و از جمله ایران با چالش‌هایی در تحقق طرح‌های توسعه شهری روبرو هستند. برنامه‌ریزی شهری در ایران از طریق همکاری سازمانی، بکارگیری رویکرد مشارکتی، عدم تمرکز مکانیسم قدرت، دخیل دادن مقامات محلی، ایجاد فرصت‌های تعامل بین ذی‌نفعان مختلف شهری و غیره، زمانی امکان‌پذیر است که دولت تصمیم داشته باشد در نظام برنامه‌ریزی شهری اصلاحاتی جهت انعطاف‌پذیری بیشتر ایجاد کند. بنابراین پژوهش حاضر با بررسی‌های انجام شده و با در نظر گرفتن نتایج مطالعات صورت پذیرفته در حد امکان در پی تقلیل چالش‌ها و شکاف‌های بیان شده می‌باشد.

مبانی نظری پژوهش

برای رسیدن به وضع مطلوب در درجه اول باید شناخت دقیق و همه‌جانبه از وضعیت موجود به عمل آید و این امر از طریق علم جغرافیا (توجه به گذشته حال و پیش‌بینی آینده) و بر اساس یک نگرش سیستمی امکان‌پذیر خواهد بود (قنبری و همکاران، ۱۴۰۰: ۲۸۶).

شهرسازی امروز به واسطه انبوه مسائل جدید، خصوصاً مشکلات فرهنگی و نیازهای روحی، روانی و عاطفی مردم، دستخوش تحولات بنیادین شده است. محیط کالبدی که ما می‌سازیم به همان اندازه‌ای که پدیده‌ای کالبدی است، پدیده اجتماعی است. فرهنگ، از جمله عوامل مهم و تأثیرگذار در رفتارها می‌باشد و یکی از متغیرهای وجود انسان است که همیشه با اوست ولی در

بیشتر موارد به طور مستقیم به آن توجه نمی‌شود (فتحی، ۱۳۹۶: ۴). شهرها به عنوان یکی از عظیم‌ترین دستاوردهای فرهنگ و تمدن و یکی از فراگیرترین پدیده‌های اجتماعی عصر حاضر مطرح هستند (جهانشاهی، وارثی، ۱۴۰۱: ۱۰۲). تعاریف بسیار گوناگونی برای برنامه‌ریزی وجود دارد اما هنوز تعریف کلی و جامعی از برنامه‌ریزی، ارائه نشده است. عدم تعریف فراگیر از برنامه‌ریزی شاید بدین علت باشد که ما با موضوعی رو به تکامل سر و کار داریم که پویا و در حال توسعه است (سیف‌الدینی، ۱۳۹۹: ۶۷).

برنامه‌ریزی شهری به شکلی سیستماتیک و نظاممند از اوایل قرن بیستم پا به عرصه نهاد. نظریه‌هایی که توسط اندیشمندانی چون لوکوربوزیه، هاوارد، گدس، گارنیه، مامفورد و... در اوایل قرن بیستم، طرح و بعضاً اجرایی شدند، هر کدام به نوبه خود سنگ بنای برنامه‌ریزی شهری مدرن را بنا نهادند. اما شاید مهم‌ترین تحول صورت گرفته در این بین، انتشار گزارشی تحت عنوان منشور آتن در چهارمین کنگره بین‌المللی معماری مدرن به سال ۱۹۳۳ بود. تأثیر نظریات مندرج در این منشور کم نظیر بود. به عبارتی پایه، و اساس رسمی قوانین مطرح‌ترین طرح نیمه اول قرن بیستم یعنی طرح جامع، بر مبنای آن نهاده شد (حجتی، ۱۴۰۰: ۶۶).

برنامه‌ریزی و تفکر استراتژیک (راهبردی) ریشه در میدان نبرد دارد. کلمه (Strategy) از کلمه یونانی (Strategos) که ترکیبی از کلمات استراتوس، ارتش، سن و هدایت بوده و به معنی به حرکت درآوردن نیرو است، استخراج شده است. این اصطلاح یونانی به مقامات نظامی و یا شهری اطلاق می‌شد که توسط شهروندان آتن برای به عهده گرفتن رهبری در زمان جنگ، انتخاب می‌شدند (Suciu, Handra, Rada, 2021, p124).

تحقق‌پذیری با دو معیار اثربخشی (Effectiveness) و کارایی (Efficiency) تعریف می‌شود. اثربخشی یعنی اینکه تا چه حد یک طرح یا یک پروژه به اهداف خود رسیده است. کارایی یعنی نسبت بین ورودی و خروجی یک طرح یا نسبت منابع صرف شده و حاصل کار آن می‌باشد. تحقق‌پذیری از دید کوان (۲۰۰۵) به صورت زیر تعریف شده است: به وقوع پیوستن، به اتمام رساندن برنامه و سیاست. تحقق‌پذیری یک مجموعه معین از فعالیت‌های طراحی برای بکار بستن یک فعالیت یا برنامه‌ای با ابعاد شناخته شده می‌باشد. پاول نات، تحقق‌پذیری را به عنوان یک فرآیند و یک «فعالیت با قاعده و منظم» تعریف می‌کند که جایگاه ویژه‌ای در برنامه‌ریزی و طراحی دارد. او تحقق‌پذیری را به عنوان یک مجموعه فعالیتی که در شکوفایی ایده‌ها و طرح‌های خلاقانه تأثیر دارد، تعریف می‌کند (ثقفی‌اصل و همکاران، ۱۳۹۳: ۱۹۲).

ساخت و توسعه شهرها به دلیل داشتن انواع کاربری‌های مختلف، دارای پیچیدگی‌های زیادی است (Zhang et al., 2022: 2). پیدایش طرح‌های توسعه شهری را می‌توان همزمان با دیدگاه‌های پاتریک گدس در سوال ۱۹۲۰ دانست (مستوفی و همکاران، ۱۴۰۱: ۲). شناسایی مناطق مستعد توسعه شهرها، از جمله مهم‌ترین تصمیمات در برنامه‌ریزی شهری محسوب می‌شود (Bamrungkhul and Tanaka, 2023: 2) در واقع، توسعه پایدار شهری نیازمند توجه به توانمندی‌های شهری است (Abdullah et al., 2023: 257) در این میان، یکی از عوامل مؤثر در توسعه شهرها، وضعیت اقتصادی و در واقع، توسعه اقتصادی شهرنشینان است (Eakin, 2022: 5). برنامه‌ریزی درست و متناسب برای توسعه شهری باعث می‌شود که شهر در آینده با مسائل و مشکلات کمتری همراه باشد و همچنین روند توسعه شهری به درستی صورت گیرد (Li et al., 2022: 115). روند شهرنشینی کنونی نشان می‌دهد که تا سال ۲۰۵۰ بیش از ۳ میلیارد نفر دیگر در شهرها ساکن خواهند شد که باعث افزایش نسبت توزیع جمعیت تا دو سوم خواهد شد. انتظار می‌رود این روند جهانی شهرنشینی از طرفی باعث رشد و توسعه اقتصادی و طرف دیگر موجب ایجاد چالش‌های نوظهوری همچون زیست‌محیطی، نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی، کم‌رنگ شدن هویت و حس تعلق اجتماعی، گسترش مشکلات زیست‌محیطی نابرابری‌های اجتماعی - اقتصادی، فقدان زیرساخت‌های مناسب و در مجموع کاهش کیفیت زندگی شهرها شود (پریزادی، حسن‌خانی، ۱۴۰۱: ۲). در واقع ادامه دادن به مسیر گذشته از اندیشه تا عمل عملاً غیر ممکن به نظر می‌رسد از این رو در دهه اخیر برنامه‌های بین‌المللی و ملی و به طور فزاینده‌ای در جهت بهبود وضع موجود شهرها حرکت کردند، در این حرکت‌ها از برچسب‌های مختلف از جمله شهر پایدار، شهر هوشمند، شهر زیست‌پذیر و در جدیدترین مورد از شکوفای شهری استفاده شده که توجه به آن ضروری به نظر می‌رسد (Schraven, 2021: 5). برنامه‌ریزی

راهبردی فرآیندی است که راه‌های اصلی برای رسیدن به اهداف را ترسیم نموده و ابزارهای لازم را برای این مأموریت فراهم می‌نماید (شاهین، موسوی، ۱۴۰۲: ۵۱) برای اولین بار منتقدین برنامه جامع در اوایل ۱۹۶۰ میلادی اظهار کردند که به دلیل محدود بودن شناخت و اطلاعات راجع به موضوعات مختلف شهری، برنامه‌ریزان باید کمتر به جزئیات و موضوعات غیرقابل پیش‌بینی بپردازند و بیشتر بر روی مسائل مشخص و حیاتی تمرکز کنند. برای غلبه بر کاستی‌های موجود در برنامه‌ریزی جامع، استفاده از برنامه‌ریزی راهبردی ضروری است، چرا که توسط آن برنامه‌ریزی بر پایه شناخت‌های واقعی و مسائل حیاتی استوار می‌گردد و همچنین این فعالیت به صورت گام به گام صورت می‌پذیرد (رضوانیان، ۱۴۰۱: ۴۸). از دهه ۱۹۷۰، از برنامه‌ریزی جامع، به دلیل ناتوانی در شکل‌دهی به تغییرات فضایی در شهرها (به خصوص در کشورهای در حال توسعه)، انعطاف‌ناپذیری، ارتباط ضعیف با اجرا، کمبود ابعاد مشارکت در آن و شکست آن در جلب همکاری ادارات و نهادهای مورد نیاز برای تحقق‌پذیری طرح انتقاد شد (Rikkonen, 2021: 13). برنامه‌ریزی راهبردی و مفاهیم «راهبرد و تاکتیک» برای توسعه رهیافت‌های عملی به مدیریت و تصمیم‌سازی به نحوی که قادر به رویارویی با محیط‌های بسیار پیچیده، نامعلوم و پیش‌بینی‌ناپذیر باشد، شکل گرفته‌است (Angelidou et al, 2021: 120).

مقایسه تطبیقی محتوا و چهارچوب نظری بخش استراتژیک طرح ساختاری - راهبردی با الگوی استراتژیک غرب

شکل شماره ۱: بازنمایی از محتوای طرح استراتژیک (راهبردی) در کشورهای توسعه یافته و ایران

منبع: حجتی، ۱۴۰۰: ۱۸۰

تجربه تهیه طرح راهبردی توسعه شهری در جهان و ایران

شکل ۲: پیشینه تجارب جهانی در زمینه تحقق‌پذیری راهبردهای توسعه شهری در جهان و ایران
 مأخذ: پهلوانیان و همکاران، ۱۳۹۲ و یافته‌های تحقیق

قلمرو پژوهش

در روش پژوهش نوین قلمرو هر پژوهش به سه بعد زمانی، مکانی و موضوعی محدود می‌شود که به شرح زیر است:

قلمرو موضوعی

حیطه موضوعی و مسئله در پژوهش حاضر تدوین الگوی تحقق‌پذیری طرح‌های راهبردی ایران (مورد مطالعه: شهر شهرکرد) می‌باشد. ابتدا شاخص‌های تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری استخراج شده، سپس این شاخص‌ها مورد بررسی قرار می‌گیرد و در نهایت نیز الگوی مطلوب تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری در شهرکرد ارائه می‌شود.

قلمرو مکانی

محدوده اصلی مورد مطالعه در پژوهش حاضر شهرکرد است. بر پایه سرشماری عمومی نفوس و مسکن در سال ۱۳۹۵ جمعیت این شهر ۱۹۰'۴۴۱ نفر (در ۵۵۴۹۲ خانوار) بوده است. شهرکرد نخستین شهر رسمی استان چهارمحال و بختیاری از ۱۵۴۷۶ نفر سال ۱۳۳۵ با رشد ۱۲ برابری به ۱۹۰'۴۴۱ نفر در سال ۱۳۹۵ رسیده است.

جدول شماره ۱: تعداد جمعیت شهری شهرکرد به تفکیک سال و جنس در طی سال‌های ۱۳۳۵-۱۳۹۵

سال	جمعیت	±%
۱۳۳۵	۱۵۴۷۶	—
۱۳۴۵	۲۳۷۵۷	+۵۳,۵٪
۱۳۵۵	۴۰۳۵۹	+۶۹,۹٪
۱۳۶۵	۷۵۰۸۰	+۸۶٪
۱۳۷۵	۱۰۰۴۷۷	+۳۳,۸٪
۱۳۸۵	۱۴۸۴۶۴	+۴۷,۸٪
۱۳۹۰	۱۵۹۷۷۵	+۷,۶٪
۱۳۹۵	۱۹۰۴۴۱	+۱۹,۲٪

مأخذ: داده‌های مرکز آمار ایران، ۱۳۳۰-۱۳۹۵

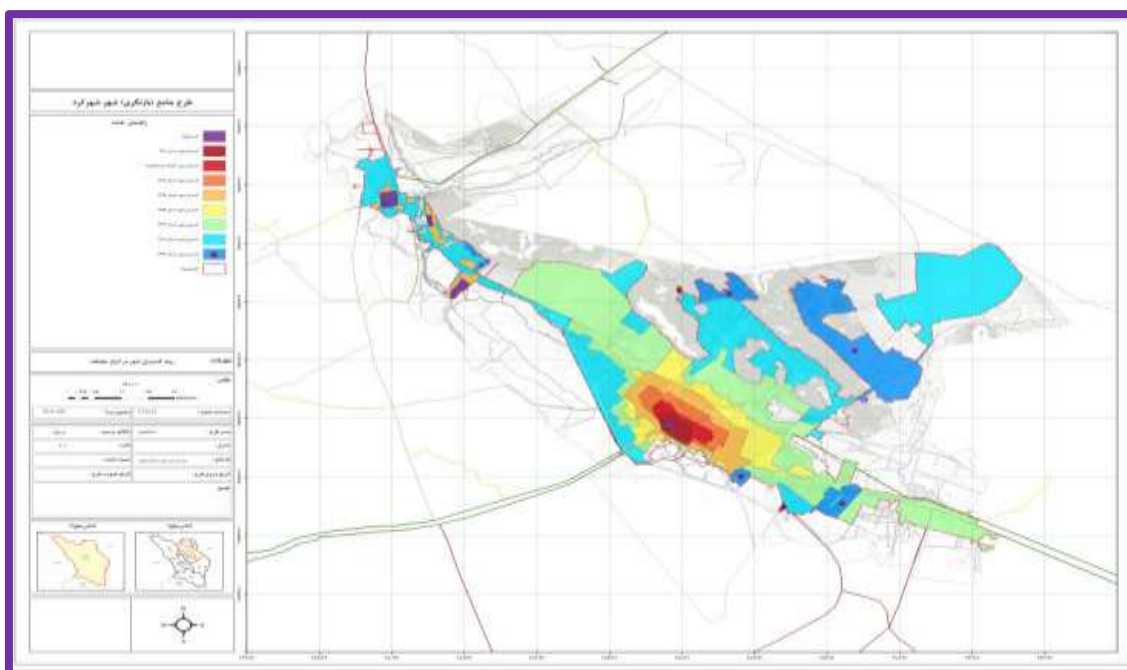
قلمرو زمانی پژوهش

قلمرو زمانی با توجه به محدوده مورد مطالعه (شهر شهرکرد) و رویکرد پژوهش، اطلاعات جمع‌آوری شده در ۶ ماهه اول سال ۱۴۰۲ است.

محیط‌شناسی پژوهش

موقعیت جغرافیایی شهرکرد

شهر شهرکرد مرکز استان چهارمحال و بختیاری در ۱۰۰ کیلومتری جنوب غرب شهر اصفهان و در ارتفاع ۲۲۰۰ متری واقع شده است. استان چهارمحال و بختیاری سرزمینی مرتفع و کوهستانی و در گستره مرکزی فلات ایران در پیشکوه‌های زاگرس قرار دارد. این استان از شمال و شرق به استان اصفهان، از غرب به استان خوزستان، از جنوب به استان کهگیلویه و بویراحمد و از سمت شمال غرب به استان لرستان محدود می‌گردد. از نظر موقعیت جغرافیایی شهر شهرکرد در طول شرقی ۵۰ درجه و ۵۰ دقیقه تا ۵۰ درجه و ۵۲ دقیقه و عرض شمالی، ۳۲ درجه و ۱۸ دقیقه تا ۳۲ درجه و ۲۰ دقیقه واقع شده است. دشت شهرکرد به صورت باریکه‌ای در جهت شرقی - غربی و همچنین شمال غرب - جنوب شرق گسترش یافته است و نقاطی مانند فرخشهر، شهر کیان، چالستر و غیره را نیز در خود جای داده است (طرح تفصیلی شهرکرد، ۱۳۹۵: ۳۹).

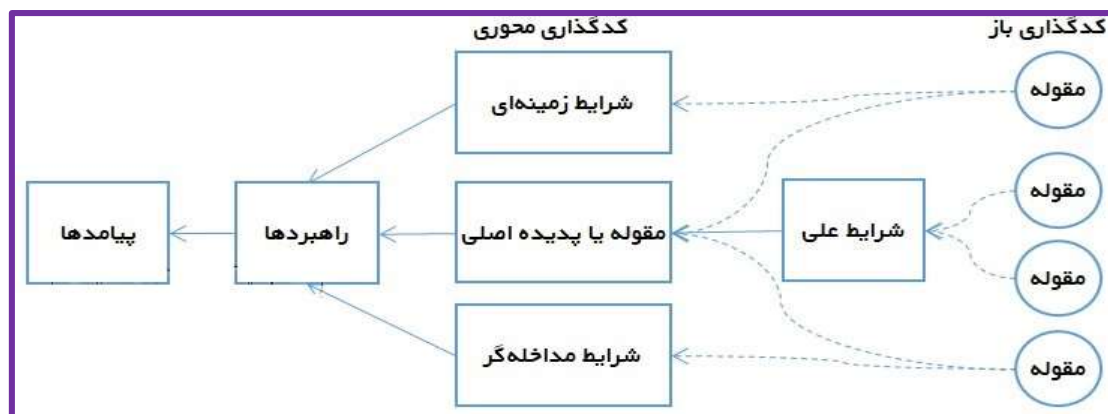
شکل شماره ۳: موقعیت جغرافیایی شهر شهرکرد
 مأخذ: شرکت مهندسی مشاور فجر توسعه تهران: طرح جامع شهرکرد در دست اقدام ۱۴۰۲

روش‌شناسی تحقیق

هدف نهایی پژوهش حاضر (تدوین الگوی تحقق‌پذیری طرح‌های راهبردی ایران (مورد مطالعه: شهر شهرکرد) است. به این منظور، تحقق‌پذیری را به دو موضوع تشکیل دهنده آن یعنی تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری و عدم تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری تجزیه کرده و از طریق مراحل نظریه‌پردازی داده‌بنیاد تحلیل محتوا و به آن پرداخته می‌شود. این‌تئریه برای هر کدام از دو جزء تحقق‌پذیری در قالب یک الگوی کدگذاری محوری بر اساس مدل استراوس و کربین ارائه شده است. در این مدل (شکل شماره ۴) پدیده محوری را از داده‌ها شناسایی شده و با قرار دادن آن در مرکز، مقوله‌های بدست آمده، به آن ربط داده می‌شود.

در کدگذاری باز، مقوله‌ها و مضامین اصلی پیرامون پدیده مورد مطالعه شناسایی می‌شوند. در کدگذاری محوری، مقوله‌ها به طور نظام‌مند بهبود یافته و با زیرمقوله‌ها پیوند داده می‌شوند. در نهایت از طریق، کدگذاری گزینشی، الگوی پارادایمی پژوهش ارائه می‌شود. یک مدل پارادایمی شامل موارد زیر است:

- شرایط علی
- شرایط زمینه‌ای
- شرایط مداخله‌گر
- استراتژی‌ها
- پیامدها

شکل ۴: الگوی کدگذاری محوری بر اساس مدل پارادایم استراوس و کربین
 مأخذ: (Creswell, 2019: 15)

از طریق الگوی پارادایمی، گستره پژوهش تا سطح یکی از چندین فرآیند یا شرایط اجتماعی اصلی که در داده‌ها وجود دارند، فشرده‌تر می‌شود. ظهور متغیر محوری در مطالعه، به عنوان راهنمایی برای گردآوری و تحلیل داده‌های بیشتر بعدی نیز، عمل می‌کند، یعنی مقوله محوری سبب جهت‌دهی به نمونه‌برداری نظری می‌شود. در ادامه دو الگوی بدست آمده و نظریه حاصل از آن را با هدف رسیدن به الگوی تحقق‌پذیری با یکدیگر تطبیق داده و این تطبیق منجر به شکل‌گیری یک الگوی کدگذاری برای پدیده اصلی تحقق شاخص‌های توسعه خواهد شد و در نهایت با تدوین روابط به دست آمده در الگوی جدید، نظریه تحقق شاخص‌های توسعه و چگونگی دستیابی به آن در شهر شهرکرد شرح داده می‌شود. نمونه‌گیری در این تحقیق از نوع هدفمند بوده است. در این پژوهش برای جمع‌آوری داده از روش مشاهده مستقیم و مشاهده غیرمستقیم استفاده شده است. برای مشاهده مستقیم منظم راهنمایی با توجه به الگوهای مشارکت در مبانی نظری ایجاد شده و به منظور استخراج مطالبی که با مشاهده مستقیم منظم (نجفی، رودسری، ۱۳۹۵: ۲۲۴) قابل شناسایی نیست از مشاهده غیر مستقیم استفاده شده است. مشاهده غیرمستقیم به صورت مصاحبه با افرادی است که تجربه مشارکت را داشته‌اند. برخلاف مشاهده مستقیم در مشاهده غیر مستقیم اطلاعات برداشت مستقیم محقق نیست و موضوع با یک واسطه به محقق می‌رسد (کیوی، کامپنهود، ۱۴۰۰: ۱۷۰).

برای این منظور از سه روش کدگذاری برای پاسخ‌دهی به موضوع پژوهش استفاده شد. (کدگذاری باز، کدگذاری محوری و کدگذاری انتخابی).

کدگذاری باز

فرآیندی است که در آن داده‌ها به صورت واحدهای معنادار مجزا در می‌آیند و در شروع مطالعه می‌توان از آن استفاده کرد. هدف اصلی کدگذاری باز، مفهوم‌سازی و برچسب زدن به داده‌ها است.

کدگذاری محوری

در کدگذاری محوری، تکیه بر مشخص کردن یک پدیده با در نظر گرفتن شرایطی که به ایجاد آن می‌انجامد قرار دارد و آن شرایط عبارت است از زمینه‌ای که مقوله در آن واقع شده است. کدگذاری محوری، فرآیند ربط‌دهی مقوله‌ها به زیرمقوله‌ها، و پیوند دادن مقوله‌ها در سطح ویژگی‌ها و ابعاد است. این کدگذاری، به این دلیل محوری نامیده شده است که کدگذاری حول محور یک مقوله تحقق می‌یابد. در این مرحله، نظریه‌پرداز داده‌بنیاد، یک مقوله مرحله کدگذاری باز را انتخاب کرده و آن را در مرکز فرآیندی که در حال بررسی آن است، به عنوان پدیده مرکزی، قرار می‌دهد و سپس، دیگر مقوله‌ها را به آن ربط می‌دهد. مقوله‌های دیگر آن عبارت است از: شرایط علی، راهبردها، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله‌گر و پیامدها. این مرحله مشتمل بر ترسیم یک نمودار است که الگوی کدگذاری نامیده می‌شود. الگوی کدگذاری، روابط فی‌مابین شرایط علی، راهبردها، شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر و پیامدها را نمایان می‌کند.

کدگذاری انتخابی

انتخاب اجتماعی می‌تواند خودانگیخته (Shakib, 2022: 361) یا برانگیخته باشد (Kwon, Shao, Nah, 2022: 56). داشتن موضوع، مفهوم عمیقی است که راهبردها را در یک چارچوب بزرگتر نظری به هم پیوند می‌دهد (Legard, Hovik, 2022: 188) برای حاصل شدن نتیجه سعی می‌شود موضوع واحدی برای رأی‌گیری، بیان نظر و پرسشگری انتخاب شده و تعاملات مبتنی بر تأیید رفتار همواره بر موضوعی واحد محدود شود (Quick, Bryson, 2022: 167) در این بخش به دنبال مشاهده مستقیم اقدامات مصاحبه‌شوندگان می‌باشد. در این مشاهدات مشخص شد که در ارتباط با نظریات آنها، تشکیل نهادها و گروه‌های مردمی داوطلبانه نقش مهمی در شکل‌دهی به مشارکت در امور اجتماعی رسمی و ساختارمند ایفا می‌کنند (Przebylłowicz & al, 2022: 23) شکل‌گیری تشکلهای مردمی جهت مشارکت اجتماعی رسمی به علت باور به کار گروهی و خرد جمعی می‌باشد (Ostrowski, Woolley, Haan, 2022: 92) و همچنین به علت ایجاد انگیزه فردی افراد و یا عضویت و پذیرفتن نقش اجتماعی (Mutupha, Zhu, 2022: 2) احترام به تفاوت‌ها و یا اصلاح و بازنگری در محیط شهری (Katika & al, 2022: 18) همواره با سه نوع راهبرد از طرف افراد در امر مشارکت قابل تشخیص است، راهبرد اول رأی‌گیری پیرامون یک موضوع مشخص (Kayran, Nadler, 2022: 206) راهبرد دوم بیان نظر و اندیشه پیرامون موضوعات مطروحه (Galimberti, 2022: 74) و راهبرد سوم پرسشگری از موضوعات مورد بحث است (Glimmerveen, Ybema, Nies, 2022: 562). و به تبع آن راهبردهای مشارکت مردمی موضوعات گسترده فرامحلی نظیر مداخلات، دستورات و اولویتهای نهادهای بالادستی در این راهبردها بوده که بر پیامدهای حاصله از راهبردهای مبتنی بر موضوع محوری تأثیر می‌گذارد (Kiss & al, 2022: 42) همچنین رسیدن به توافق عمومی و یا تصمیمی جمعی، مشارکت آگاهانه و عقلایی اعضا را می‌طلبد (Opitz, Pfeifer, Geis, 2022: 28) و در نهایت ایجاد اعتماد بین افراد و نهادهای درگیر (Canel, Barandiaran, Murphy, 2022: 27) در موضوع منجر می‌شود.

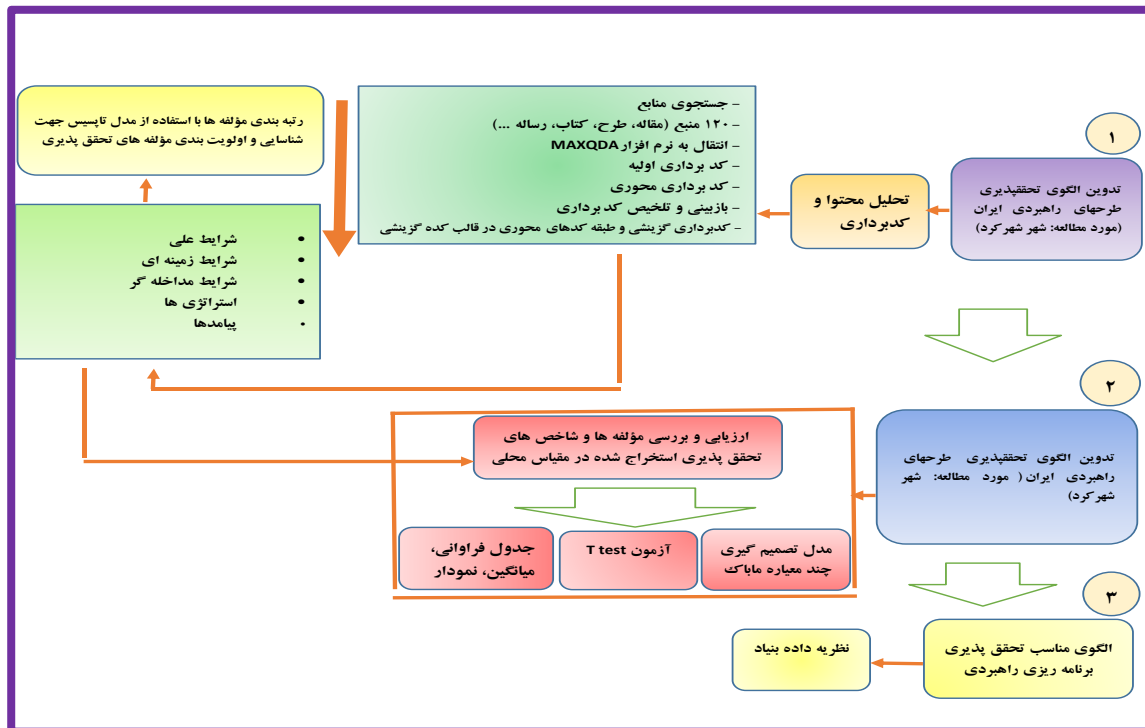
فرآیند انتخاب یک مقوله، برای مقوله مرکزی و مرتبط ساختن تمام مقولات دیگر به آن مقوله مرکزی است. ایده اصلی آن، گسترش خط اصلی داستان است که همه چیز حول آن شکل می‌گیرد که شرح کلی همه مراحل در زیر مطرح می‌شود:

شناسایی عوامل مؤثر بر بکارگیری و تحقیق‌پذیری الگوی برنامه‌ریزی

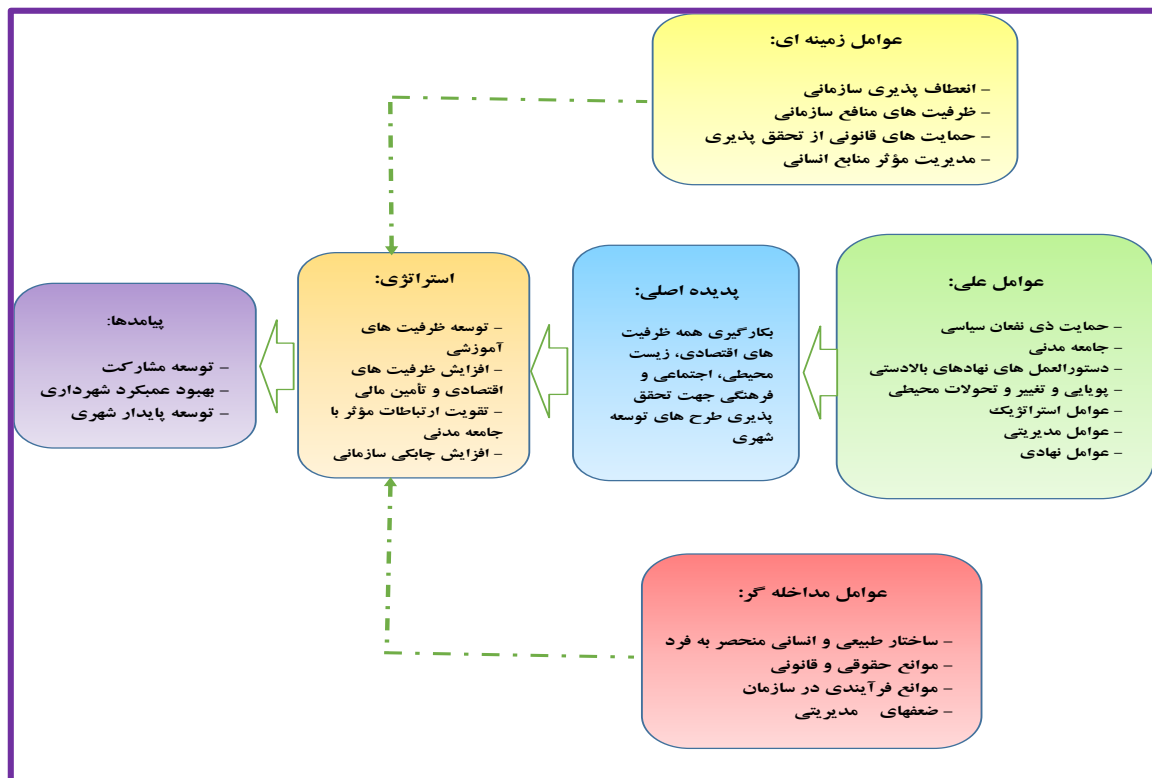
هدف از این قسمت شناسایی عوامل مؤثر بر تحقیق الگوی برنامه‌ریزی شهری راهبردی در شهر شهرکرد بر مبنای دیدگاه‌های صاحب‌نظران برنامه‌ریزی این شهر است. با توجه به نوع مسأله و جامعه آماری تحقیق از روش نظریه زمینه‌ای نظاممند استفاده شده است. برای گردآوری داده‌ها ابتدا پرسشنامه نیمه‌ساختاریافته‌ای بر مبنای مرور ادبیات طراحی و سپس با استفاده از روش نمونه‌گیری هدفمند از نوع گلوله‌برفی با ۲۰ نفر از صاحب‌نظران برنامه‌ریزی این شهر مصاحبه‌ای عمیق انجام شده است. داده‌های متنی حاصل از مصاحبه‌ها با استفاده از فرآیند کدگذاری و روش تحلیل سطر به سطر در روش داده‌بنیاد تحلیل شده است. در روش نظریه زمینه‌ای متن مصاحبه‌ها با دقت بازخوانی می‌شود و تحلیل‌گر بر اساس هدف پژوهش با کمترین دخالت روایت‌های موجود در متن را استخراج کرده و آن را به شکل مقوله‌هایی دسته‌بندی می‌کند. از کنار هم قرار دادن مقوله‌های دارای مفاهیم مشابه، مقوله‌های اصلی به دست می‌آیند. در پژوهش حاضر نیز، با مرور متن مصاحبه ۲۲ مقوله اصلی به دست آمده که هر یک دارای زیرمقوله‌هایی هستند. این مقوله‌های اصلی در شکل شماره (۶) که از نرم‌افزار استخراج شده است، معرفی شده‌اند.

در این مرحله مقوله به کارگیری و تحقیق الگوی پیشنهادی تحقیق‌پذیری برنامه‌ریزی راهبردی را از مرحله کدگذاری باز انتخاب کرده و آنرا در مرکز فرآیندی که در حال بررسی آن هستیم، به عنوان پدیده مرکزی قرار می‌دهیم و سپس دیگر مقوله‌ها را به آن ربط می‌دهیم. مقوله‌های دیگر عبارتند از: شرایط علی (عواملی که بر پدیده مرکزی تأثیر می‌گذارند)، راهبردها، کنش‌هایی که در پاسخ به پدیده مرکزی صورت می‌گیرد، شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر (عوامل محیطی خاص و عمومی که بر راهبردها تأثیر می‌گذارند) و پیامدها (خروجی‌های به دست آمده از بکارگیری راهبردها). این مرحله مشتمل بر ترسیم نموداری

است که الگوی کدگذاری نامیده می‌شود (شکل ۶). الگوی کدگذاری روابط بین شرایط علی، راهبردها، شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر و پیامدها را به تصویر می‌کشد.

شکل ۵- مدل فرآیندی تجزیه و تحلیل داده‌ها
 مأخذ: دستاوردهای پژوهش ۱۴۰۲

شکل ۵: مدل پارادایمی (الگوواره برنامه‌ریزی راهبردی با ویژگی‌های برنامه‌ریزی مرتبط) عوامل مؤثر بر تحقق الگوی برنامه‌ریزی شهری
 مأخذ: دستاوردهای پژوهش ۱۴۰۲

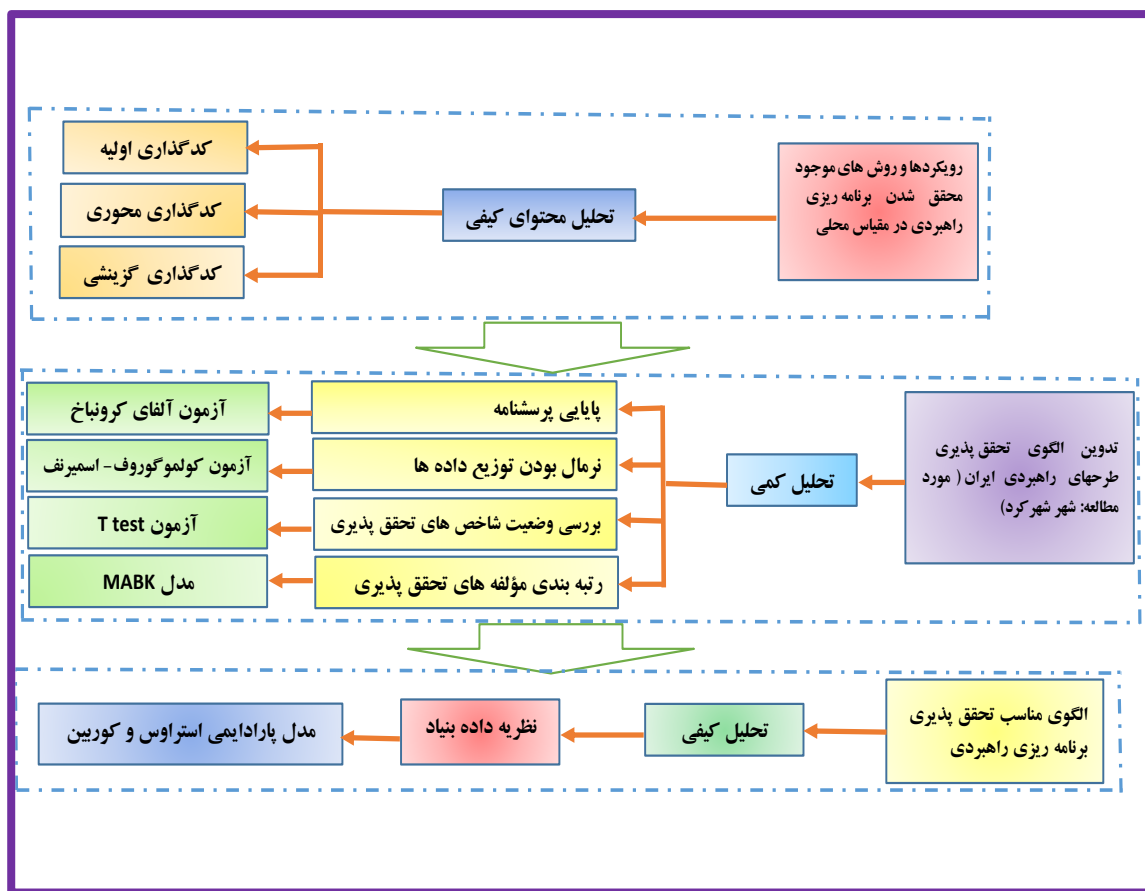
در این مرحله از کدگذاری، نظریه‌ای را از روابط فی‌مابین مقوله‌های موجود در مدل کدگذاری محوری به نگارش درمی‌آوریم. در یک سطح اصلی این نظریه، شرحی انتزاعی برای فرآیندی که در این پژوهش مطالعه می‌شود یعنی بکارگیری و تحقق الگوی تنوع‌گرا، ارائه می‌دهد. فرآیند یکپارچه‌سازی و بهبودبخشی نظریه در کدگذاری گزینشی از طریق تکنیک‌هایی نظیر نگارش خط داستان که مقوله‌ها را به هم متصل می‌کند و فرآیند دسته‌بندی از طریق یادداشت‌های شخصی در خصوص ایده‌های نظری می‌باشد. در خط داستانی که در ادامه درباره عوامل مؤثر بر بکارگیری و تحقق الگوی برنامه‌ریزی شهری در شهر شه‌رکرد نگارش شده است بررسی می‌شود که چگونه عوامل مخصوصی بر پدیده اثر می‌گذارند و منجر به استفاده از راهبردهایی خاص با خروجی‌های ویژه می‌شوند. به عبارت دیگر در مرحله کدگذاری گزینشی یافته‌های مراحل کدگذاری قبلی گرفته می‌شود، مقوله مرکزی انتخاب می‌شود، به شکلی نظام‌مند به دیگر مقوله‌ها مرتبط می‌شود، آن روابط اثبات می‌شود و مقوله‌هایی که به بهبود و توسعه بیشتری نیاز دارند، تکمیل می‌شود. بنابراین مقوله مرکزی، بخش بسیار مهمی از یکپارچه‌سازی و بهبود مقوله‌ها است. در ادامه عوامل مؤثر بر تحقق الگوی برنامه‌ریزی شهری راهبردی از طریق نگارش خط داستان با تأکید بر تشریح روابط فی‌مابین شرایط علی، راهبردها، شرایط زمینه‌ای و مداخله‌گر و پیامدها، تبیین می‌شوند.

تجزیه و تحلیل و یافته‌ها

شناسایی عوامل علی تحقیق‌پذیری برنامه‌های راهبردی

شرایط علی مقوله‌های مربوط به شرایطی است که بر مقوله محوری تأثیر می‌گذارند. شرایط علی رویدادهایی است که موقعیت‌ها، مباحث و مسائل مرتبط با پدیده را خلق و تا حدودی تشریح می‌کنند که چرا و چگونه افراد و گروه‌ها به این پدیده مبادرت می‌ورزند. در واقع، منظور از شرایط علی، رویدادها و اتفاقاتی است که بر این پدیده تأثیر گذاشته و منجر به بروز آن می‌شوند.

در نظریه داده‌بنیاد عوامل علی به آن دسته از مفاهیمی گفته می‌شود که به طور کلی و در قالب مجموعه‌ای از کدهای شناسایی شده بر راهبردها، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر و پیامدها تأثیر دارند. از این رو در راستای ماهیت نظریه داده‌بنیاد ابتدا عوامل مؤثر بر تحقیق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری در شهرکرد شناسایی و بررسی می‌شوند، کد (A) مربوط به عوامل علی بوده که از مصاحبه شونده اول (A1) تا مصاحبه شونده بیستم (A20) تعریف شده است. نتایج حاصل از مقوله‌بندی کدها در مرحله کدگذاری محوری در جدول زیر آمده است.

شکل ۶: مدل مفهومی فرآیند تجزیه و تحلیل یافته‌ها

مأخذ: داده‌های پژوهش ۱۴۰۲

جدول شماره ۲: نتایج کدگذاری باز و محوری عوامل علی مؤثر بر تحقق پذیری

کدهای محوری	کدهای باز	کد گذاری
حمایت ذینفعان سیاسی	حمایت‌های دولتی به خصوص استانداری از شهرداری و مدیریت شهری شهرکرد در تهیه و اجرا	A2, A3
	منافع ذی‌نفعان	A1, A19
	حمایت‌های قانونی از مشاوران تهیه طرح و ضمانت اجرایی	A3, A15
	همکاری سایر نهادها و سازمان‌های دولتی با مدیریت شهری شهرکرد	A3, A15
	کاهش فشارهای سیاسی و عدم سوگیری	A4, A7, A9
	ارتباط همسوی دولت و شهرداری و نهادهای انتخابی	A6
جامعه مدنی	در نظر گرفتن افکار عمومی و توجه به فشارهای اجتماعی	A2, A20
	پاسخ‌گویی و حساب پس‌دهی به شهروندان	A2, A18
	نظارت همگانی	A3, A6, A9
	مشارکت عمومی	A4, A7, A9
	برگزاری جلسات با گروه‌های مردم نهاد	A3, A6, A9
	به رسمیت شناختن اینجوی‌ها در تهیه و اجرای طرح‌های توسعه	A4, A7, A9
مطالبات شهروندی	A6, A12	
دستورالعمل‌های نهادهای بالادستی	حمایت‌های مالی نهادهای بالادستی	A1
	قوانین بالادستی	A2, A4, A6
	وضع قوانین شفاف	A12
	مشارکت و همکاری نهادهای بالادستی	A5, A6
	تمرکز یا عدم تمرکز در مدیریت شهری	A7, A14
	تامین بودجه برای اجرای پروژه‌های بزرگ شهری	A8, A13
	مصوبات مجلس شورای اسلامی	A8, A16
پویایی و تحولات محیطی	تغییر و تحول در شرایط سیاسی	A10

	اطلاعات مرتبط با تغییرات در فناوری‌ها	A10
	توجه به مؤلفه‌های اقلیمی و طبیعی	A9,A20
	فرهنگ و قومیت جامعه محلی	A9,A20
	همگانی شیوه‌های اجرایی طرح‌ها با تحولات در دانش و تکنولوژی	A9, A17
	سرعت همگانی با تحولات محیطی در سطح جهانی	A9,A17
	امینت در محیط سیاسی	A9,A20
عوامل استراتژیک	تطابق استراتژیک با نظام حقوقی	A15
	بکارگیری تجارب انباشته مدیریتی	A8
	بکارگیری دانش اقتصاد خرد و کلان در برنامه‌ریزی‌ها	A8
	طراحی استراتژی انسجام	A7
	بررسی موشکافانه حقوقی	A7
	ایجاد روابط مؤثر با سازمان‌های دیگر	A6
عوامل مدیریتی	حام شدن برنامه و سیستم ارزیابی عملکرد در تعیین وظایف و اختیارات	A6
	یکپارچه‌سازی و ادغام مراکز متعدد تصمیم‌گیری و سیاست‌گذاری پرهیز از بخشی‌نگری	A9
	نظارت و کنترل در روند و سیستم مدیریت مالکیت	A9
عوامل نهادی	فراهم کردن ساز و کارهای فرهنگی لازم برای اجرای طرح‌ها	A12
	بسترسازی و ایجاد شرایط برای مشارکت شهروندان در تصمیم‌گیری‌ها	A12
	نهادینه کردن فرهنگ حکمرانی خوب در سازمان‌های مرتبط با شهرداری	A11

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۱

نتایج حاصل از کدگذاری محوری عوامل علی مؤثر بر تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری نشان داده که عوامل جامعه مدنی، ذی‌نفعان سیاسی و دستورالعمل‌های نهادهای بالادستی، پویایی و تحولات محیطی، عوامل استراتژیک، عوامل مدیریتی و عوامل نهادی از جمله عوامل علی مؤثر بر تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری در شهر کرد می‌باشند.

عوامل زمینه‌ای تحقق‌پذیری برنامه‌های راهبردی

شرایط زمینه‌ای، شرایطی است که راهبردها و اقدامات تحت آن، به اداره پدیده می‌پردازند. عوامل زمینه‌ای، مجموعه علل و شرایطی که کنشگر را ترغیب به روی آوردن به رفتاری خاص می‌کند، می‌باشد در پی بررسی عوامل زمینه‌ای و زیرساخت‌های لازم در الگوی تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری در شهر کرد می‌باشد. کد (B) مربوط به عوامل زمینه‌ای بوده که از مصاحبه شونده اول (BI) تا مصاحبه شونده بیستم (B20) تعریف شده است. نتایج حاصل از مقوله‌بندی کدها در مرحله کدگذاری محوری در جدول ذیل ارائه شده است.

جدول شماره ۳: نتایج گذرانداری باز و محوری عوامل زمینه‌ای تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری

کدهای محوری	کدهای باز	کد گذاری
انعطاف‌پذیری سازمانی	ایجاد فضاهای غیررسمی در حین رعایت رسمیت	B1, B12
	وحدت رویه و محتوا	B1, B20, B19
	سلسله‌مراتب پایین	B1, B18
	قوانین تسهیل‌کننده	B2, B14
	پذیرش اشتباهات و تجدیدنظر	B1, B20, B19
	تنوع در اهداف اجرایی برنامه‌ها و طرح‌ها	B1, B20, B19
	در نظر گرفتن همه اقسام جامعه	B1, B20, B19
	شفافیت و پاسخ‌گویی	B7
	ساختار منعطف	B7, B10
ظرفیت‌های منابع سازمانی	آموزش‌های توسعه منابع انسانی و توسعه ظرفیت‌های انسانی	B1
	نظم و هماهنگی	B1
	بروزرسانی فناوری	B1, B5
	بکارگیری شبکه‌های مجازی برای تسریع ارتباطات	B1, B9, B11
	پشتیبانی مالی	B2, B7
	نیروی انسانی متخصص و مجرب	B3, B4, B5, B7
	سیستم اطلاع‌رسانی	B3, B9
حمایت‌های قانونی از تحقق‌پذیری	ضمانت اجرایی قوانین	B4, B17
	تصویب و اصلاح قوانین و مقررات خاص برای تحقق‌پذیری	B4
	رفع موانع قانونی سرمایه‌گذاری، درآمدزایی و تأمین مالی شهرداری	B5, B15
	قانونی کردن و مصوبات جلسات تهیه و اجرای طرح‌ها	B7, B17
مدیریت مؤثر منابع انسانی	رفع ابهامات و تعاریف چندگانه قانونی در تحقق‌پذیری	B7, B17
	برگزاری سیاست ارتباط و برخورداری با منابع انسانی	B7
	نزدیک‌سازی دیدگاه‌های سازمانی	B8
	داشتن کمیته راهبری متخصص	B8, B16
	تعداد تغییرات در منابع انسانی نسبت به کل تعداد پرسنل	B8, B12, B15
	مدیریت تفاوت‌های فرهنگی قومی و ملی	B9
	تطبیق فرهنگی	B9, B11

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

نتایج حاصل از کدگذاری محوری عوامل زمینه‌ای نشان داده که انعطاف‌پذیری سازمانی، ظرفیت‌های منابع سازمانی، حمایت‌های قانونی از تحقق‌پذیری و مدیریت مؤثر منابع انسانی از جمله زیرساخت‌های لازم برای تحقق‌پذیری می‌باشند.

عوامل مداخله‌گر تحقق‌پذیری برنامه‌های راهبردی

شرایط مداخله‌گر، شرایط وسیع و عامی همچون فرهنگ، فضا و غیره است که به عنوان تسهیل‌گر یا محدودکننده راهبردها عمل می‌کند. این شرایط، اجرای راهبردها را تسهیل و تسریع کرده و به عنوان یک مانع، دچار تأخیر می‌نماید. نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری عوامل مداخله‌گر داده‌های کیفی گردآوری شده جهت شناسایی چالش‌های تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری، در جدول ذیل ارائه شده است. از این‌رو در راستای ماهیت نظریه داده‌بنیاد ابتدا عوامل مؤثر بر تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری در شهرکرد شناسایی و بررسی می‌شوند، کد (C) مربوط به عوامل علی بوده که از مصاحبه شونده اول (C1) تا مصاحبه شونده بیستم (C20) تعریف شده است. نتایج حاصل از مقوله‌بندی کدها در مرحله کدگذاری محوری در جدول زیر آمده است.

جدول شماره ۴: نتایج کدگذاری باز و محوری عوامل مداخله‌گر تحقیق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری

کدهای محوری	کدهای باز	کد گذاری
ساختار طبیعی و انسانی منحصربه‌فرد	تنوع فرهنگی و قومی	C1, C18
	سرمای زیاد در طول سال	C2, C6
	ضعف ارتباطی بین مردم و مدیران شهری	C1, C4, C12
	سطح سواد پایین محله‌های زیادی از شهر	C1, C18
	ارتفاع زیاد شهر از سطح دریا	C2, C6
موانع حقوقی و قانونی	ضعف در قوانین مناسب	C1, C4, C12
	موانع قانونی	C1, C2, C4
	موانع دولتی	C3, C4
	فساد مالی و اداری	C1, C18
	تداخل منافع	C3, C18
	منفعت طلبی	C6, C15
	قانون‌گریزی مسئولین	C2, C6
موانع فرایندی در سازمان	عدم هماهنگی بین رویه و محتوای طرح‌ها	C1, C4, C12
	عدم بومی‌سازی شهرداری	C3, C12
	عدم وجود فرهنگ مشارکت	C3, C18
	مقاومت شهرداری در برابر تغییر	C6, C15
	عدم آشنایی مدیران و شهروندان با طرح‌های توسعه	C6, C14
ضعف‌های مدیریتی	قدیمی بودن بدنه تیم ارزیابی‌کننده	C6
	عدم صلاحیت حرفه‌ای مدیران	C6
	عدم قابلیت در محاسبه ریسک مدیریتی	C7
	اختلاف میان مدیران ارشد	C7, C18
	عدم به‌روز رسانی اطلاعات و دانش مدیران با تحولات نوین	C4, C2
	عدم حمایت‌های کافی و لازم از سوی مدیران ارشد	C9, C1

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

نتایج حاصل از کدگذاری محوری عوامل مداخله‌گر نشان داده که موانع حقوقی و قانونی، موانع فرایندی در سازمان و ضعف‌های مدیریتی از جمله عوامل مداخله‌گر در تحقیق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری می‌باشند.

عوامل راهبردی تحقیق‌پذیری برنامه‌های راهبردی

کنش‌ها یا برهم‌کنش‌های خاصی که از پدیده محوری منتج می‌شود. راهبردها و اقدامات، طرح‌ها و کنش‌هایی‌اند که به طراحی مدل کمک می‌نمایند. در پی بررسی راهبردهای تحقیق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری می‌باشد. کد (D) مربوط به راهبردها بوده که از مصاحبه شونده اول (D1) تا مصاحبه شونده دوازدهم (D20) تعریف شده است. نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری داده‌های کیفی گردآوری شده با استفاده از ابزار مصاحبه، در جدول ذیل ارائه شده است.

جدول شماره ۴: نتایج کدگذاری محوری راهبردهای پیاده‌سازی تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری

کدهای محوری	کدهای باز	کد گذاری
توسعه ظرفیت‌های آموزشی	ظرفیت‌سازی سازمانی و توانمندسازی فردی	D2, D17
	آموزش کارشناسان شهرداری با تأکید بر طرح‌های توسعه شهری	D1, D16, D15
	جانشین‌پروری مدیران آینده	D2, D14
	آموزش مهارت‌های رهبری	D2, D6
	بکارگیری متخصصین و مدیریت امور شهری در اداره شهر	D7, D12
	افزایش ظرفیت‌های یادگیری در سازمان	D2, D17
افزایش ظرفیت‌های اقتصادی و تامین مالی	خصوصی‌سازی پروژه‌های شهری	D1, D16, D15
	تعریف پروژه‌های تامین‌کننده مالی	D1, D8, D16
	همسوسازی قوانین با اهداف شهرداری	D2, D9
	تدوین قوانین تسهیل‌کننده	D10
	کاستن مخرب‌های زیست‌محیطی	D1, D20
	افزایش اختیارات شهرداری و سایر نهادهای آموزشی	D8
تقویت ارتباطات مؤثر با جامعه مدنی	افزایش ارتباطات مؤثر سازمان با مردم	D5
	افزایش ظرفیت‌های اعتمادسازی در بین مردم و نهادهای دولتی	D5, D8
	بکارگیری مؤثر رسانه‌ها	D6, D13
	برقراری ارتباطات مؤثر با مدیران دولتی	D5, D18
	رفع تبعیض در جامعه	D12
	انعکاس خواسته‌های مردم	D11, D19
افزایش چابکی سازمانی	افزایش ظرفیت‌های تکنولوژی	D1, D2, D9, D12
	کاهش بوروکراسی در سازمان	D4
	اجرای سیاست عدم تمرکز	D12
	کاهش سلسله‌مراتب سازمانی	D4, D14
	سرعت بخشیدن به کارها	D12, D20

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

نتایج حاصل از کدگذاری محوری راهبردهای مؤثر در تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری نشان داده که توسعه ظرفیت‌های آموزشی، افزایش ظرفیت‌های اقتصادی، تقویت ارتباطات مؤثر با جامعه مدنی و افزایش چابکی سازمانی دسته‌بندی می‌شوند.

پیامدها تحقق‌پذیری برنامه‌های راهبردی

پیامدها شامل خروجی‌های تاثیرگذار مشهود و نامشهودی است که در اثر طراحی مدل برند مکان مبتنی بر حس تعلق به برند در جامعه ایجاد می‌گردد و خروجی‌های حاصل از استخدام راهبردها هستند. در پی بررسی پیامدهای تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری می‌باشد. کد (E) مربوط به پیامدها بوده که از مصاحبه شونده اول (E1) تا مصاحبه شونده دوازدهم (E20) تعریف شده است. نتایج حاصل از کدگذاری باز و محوری داده‌های کیفی گردآوری شده، در جدول ذیل ارائه شده است.

جدول شماره ۵: نتایج کدگذاری باز و محوری پیامدهای تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری

کدهای محوری	کدهای باز	کد گذاری
توسعه مشارکت	آگاهی‌سازی	E1, E6, E2
	افزایش مشارکت در جامعه	E2, E6, E10
	افزایش حساسیت جامعه به محیط‌زیست	E1, E18
	افزایش فعالین داوطلب	E2, E14, E14
	امکان نظارت مستقیم مردم بر فعالیت‌های شهرداری	E9, E13
بهبود عملکرد شهرداری	افزایش توان تشکل‌های مردمی	E2, E16
	توسعه پایدار زیست‌محیطی	E3, E4
	استفاده بهینه از منابع مالی	E6
	استفاده بهینه از نیروهای داوطلب	E6, E12
	برون‌سپاری خدمات شهرداری به بخش خصوصی	E7, E20
توسعه پایدار شهری	کاهش فقر	E2
	ارتقای کیفیت زندگی شهری	E2
	توسعه پایدار شهری	E4
	امنیت و آسایش زندگی شهروندان	E4, E8
	کاهش فاصله طبقاتی	E5, E17, E18
	افزایش اعتماد شهروندان	E5, E10
	افزایش عدالت اجتماعی	E6, E8

مأخذ: یافته‌های پژوهش، ۱۴۰۲

هدف این قسمت شناسایی عوامل مؤثر بر تحقق رویکرد در شهر شهرداری بار مبنای دیدگاه‌های صاحب‌نظران برنامه‌ریزی این شهر می‌باشد تا راهنمای تصمیم‌گیری‌ها و اقدامات آینده مراجع برنامه‌ریزی شهری کشورمان در دو سطح ملی و محلی باشد. همان‌طور که پیش‌تر اشاره شد مسئله تحقیق، مسئله‌ای چندوجهی، پیچیده و فرآیندی است و نظریه زمینه‌ای روش مناسبی در درک مجموعه شرایط و عوامل مؤثر است. در این قسمت با بهره‌گیری از روش نظریه زمینه‌ای نظام‌مند و گردآوری داده‌های متنی مصاحبه‌ای از افراد مطلع در دو حوزه پژوهشی و اجرایی و تحلیل داده‌ها طیف گسترده‌ای از عوامل مؤثر در بکارگیری و تحقق این رویکرد را در قالب ۲۲ مقوله اصلی و ۱۲۹ مقوله فرعی و روابط میان آنها شناسایی شد. مقوله‌های شناسایی شده در قالب پنج دسته شرایط علی، زمینه‌ای، مداخله‌گر، پیامدی و راهبردها، حول مقوله هسته‌ای بکارگیری و تحقق الگوی برنامه‌ریزی راهبردی سازماندهی شدند.

با تأکید بر تأثیر انکارناپذیر سطح ملی بر برنامه‌ریزی راهبردی شهری در سطح محلی، عواملی چون نظام فکری مسلط بر سازوکار برنامه‌ریزی شهری کشور و گذار از تفکرات مدرنیسم به اندیشه‌های پسامدرنیسم، حرکت از سیاست‌های صرفاً کالبدی به سوی ترکیب سیاست‌های کالبدی با سیاست‌های اجتماعی و چرخش از سیاست‌های یکسان‌سازی و همانندسازی به سیاست‌های تنوع و تفاوت در سطح ملی، تغییر رویکرد تهیه برنامه توسعه شهری از رویکرد یکسان‌نگر به رویکرد راهبردی، کثرت‌گرا و مردم محور و در نتیجه اصلاح محتوای برنامه توسعه شهر شهرکرد و توجه به نیازهای فضایی متفاوت گروه‌های اجتماعی مختلف در محتوای برنامه و نهایتاً مطالبه‌گری عمومی شهروندان این شهر به عنوان شرایط علی بکارگیری و تحقق الگوی راهبردی معرفی شدند.

متخصصین برنامه‌ریزی شهر شهرداری چون متمرکز و بخشی بودن نظام برنامه‌ریزی شهری کشور و دیکته شدن محتوای برنامه از سطح ملی به سطح محلی و در نتیجه دشوار و زمان‌بر بودن تغییر محتوای برنامه، کمبود قوانین ملی مدافع حقوق گروه‌های اجتماعی مختلف به ویژه غفلت شورای عالی شهرسازی از تصویب مصوبات مرتبط با حقوق و نیازهای گروه‌های آسیب‌پذیر در شهر، وجود مشکلات جدی در حیطه اجرای ضوابط و مقررات حتی در صورت وجود قوانین به روز و کارآمد و نهایتاً ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی شهروندان در احترام به حقوق گروه‌های خاص را به عنوان شرایط زمینه‌ای تحقق این الگو

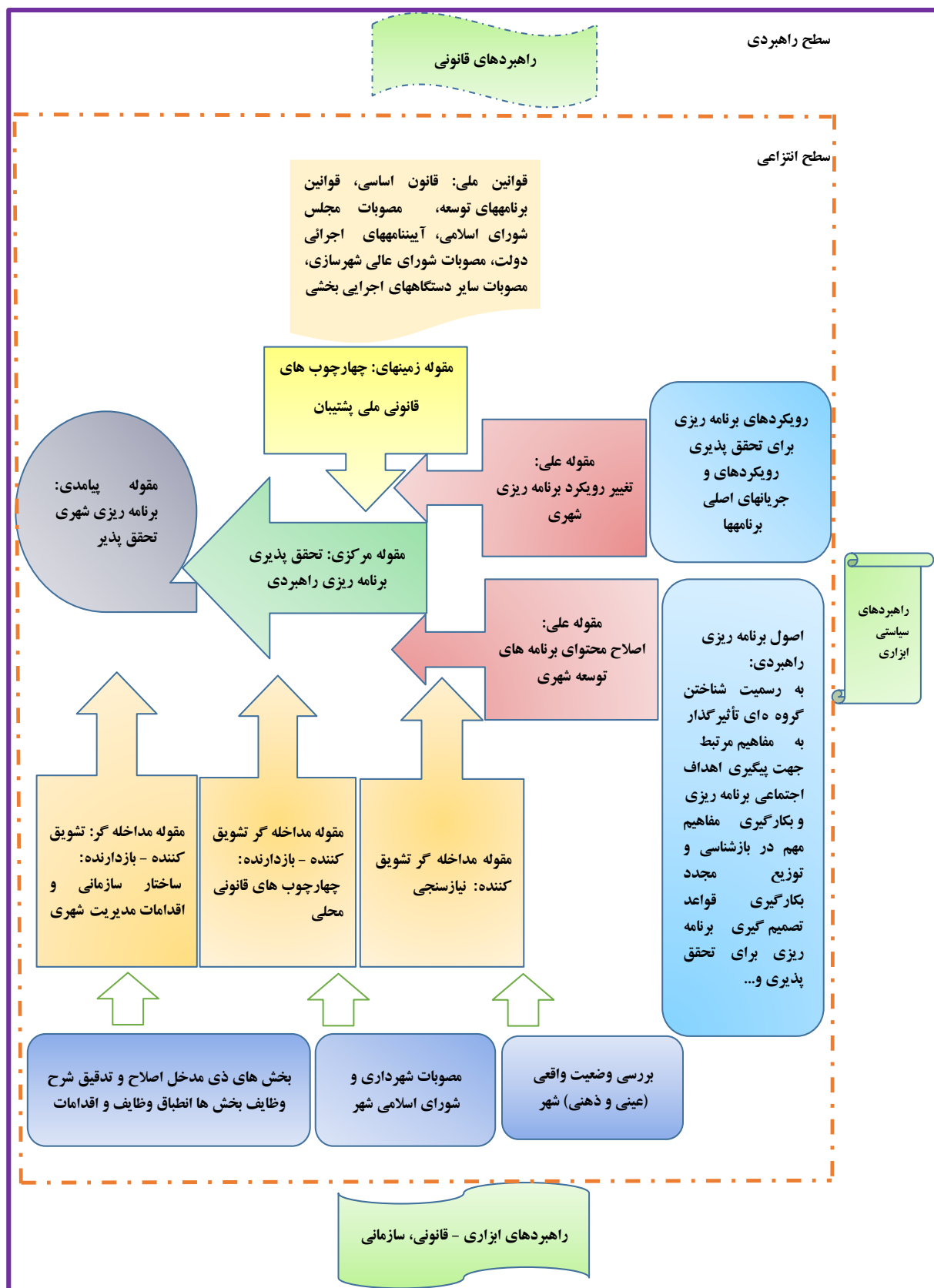
مطرح کردند، شرایطی که در محیط برنامه‌ریزی تأثیرگذار بوده اما به عنوان کلان‌روندها در محیطی فراتر از محیط برنامه وجود دارند و به طور غیرمستقیم بر پدیده مورد نظر تأثیرگذار هستند.

صاحب‌نظران برنامه‌ریزی این شهر عواملی چون بنیه مالی و عملکرد شهرداری شهرکرد برای اجرای پروژه‌های توسعه شهری راهبردی و همه شمول، ساختار و تشکیلات شهرداری شهرکرد به عنوان مجری برنامه‌ها و پروژه‌های توسعه شهری به ویژه در زمینه تدقیق و اصلاح شرح وظایف بخش‌های مختلف شهرداری در حوزه برنامه‌ریزی شهری راهبردی و انطباق وظایف و اقدامات از طریق مراجع هماهنگ کننده و نظارتی، دانش، تخصص و تجربه تهیه کنندگان و مجریان برنامه‌ها و مدیران و کارکنان شهرداری این شهر در زمینه الگوهای جدید برنامه‌ریزی، هماهنگی بین کلیه سازمان‌های ذی‌مدخل در توسعه شهری، تصویب مصوبات مرتبط با حقوق و نیازهای گروه‌های آسیب‌پذیر در شهر توسط شورای اسلامی شهر و نهایتاً نیازسنجی و ارائه تصویری از وضعیت فعلی شهر از نظر پاسخگویی به نیازهای گروه‌های اجتماعی مختلف را به عنوان شرایط مداخله‌گری معرفی می‌کنند که می‌توانند در تحقق این الگو و جنبه تشویق کننده یا بازدارنده داشته باشند. ترکیبی از عوامل و شرایط فوق شامل اصلاحات سیاستی، ابزاری، قانونی، سازمانی و آموزشی می‌توانند به عنوان راهبردهای تحقق این الگو در نظر گرفته شوند. نهایتاً دستیابی به محیط‌زیست شهری راهبردی و همه شمول یا ارتقاء کیفیت محیط‌زیست شهری برای همه گروه‌های اجتماعی مختلف به عنوان مقوله پیامدی شناسایی شد.

شکل ۷: شناسایی مؤلفه‌ها و عوامل مؤثر بر بکارگیری و تحقق‌پذیری الگوی برنامه‌ریزی

مأخذ: دستاوردهای رساله ۱۴۰۲

شکل ۸: مدل مفهومی الگوی تحقق‌پذیری برنامه‌ریزی شهری راهبردی
 مأخذ: دستاوردهای پژوهش ۱۴۰۲

جمع‌بندی

یافته‌ها نشان می‌دهد عوامل بنیادی‌تر و گسترده‌تری در بکارگیری و تحقق این رویکرد مؤثر هستند که می‌توان آنها را در قالب زیرساخت‌های اندیشه‌ای (تفکر حاکم بر نظام برنامه‌ریزی شهری)، سیاستی (سیاست‌های کلان شهرسازی)، ابزاری (رویکرد تهیه برنامه‌های توسعه شهری، محتوای برنامه‌ها و نیازسنجی)، سازمانی (نوع نظام برنامه‌ریزی شهری کشور، ساختار و تشکیلات اجرای طرح‌ها و هماهنگی بین سازمانی)، قانونی (قوانین ملی مدافع حقوق گروه‌های اجتماعی مختلف، مصوبات شورای شهر و ضمانت اجرای قوانین)، مالی (بنیه مالی شهرداری‌ها)، آموزشی (آموزش دانشجویان برنامه‌ریزی شهری و دانش و تجربه تهیه کنندگان برنامه‌ها) و فرهنگی اجتماعی (مطالبه‌گری عمومی و ویژگی‌های فرهنگی و اجتماعی شهروندان) بیان نمود.

الگوی کدگذاری محوری یا مدل مفهومی اولیه بدست آمده شامل تعداد زیادی مقوله‌های اصلی و فرعی است. رجوع به ادبیات پژوهش و مواردی که مورد تأکید نظریه‌پردازان این حوزه است و مقایسه آنها با نظرات صاحب‌نظران برنامه‌ریزی شهر شهرکرد درباره عوامل مؤثر بر تحقق این الگو در بستر و زمینه کشور ایران و به طور مشخص شهر شهرکرد نشان می‌دهد که برخی مقوله‌ها بنیادی‌تر و اساسی‌تر هستند. بنابراین مقوله‌های بنیادی انتخاب و در مراحل بعد با تحقیقات بیشتر به روش کیفی، مدل مفهومی اولیه بدست آمده پالایش و تدقیق می‌شود. در ادامه عوامل تعیین‌کننده‌تر در سه محور: اول: اسناد برنامه‌های توسعه شهری، دوم: چهارچوب‌های قانونی برنامه‌ریزی برای تنوع و تفاوت در دو سطح ملی و محلی و سوم: ساختار سازمانی و اقدامات مدیریت شهری مورد بررسی دقیق‌تر قرار می‌گیرند.

نتایج حاصل از کدگذاری محوری پیامدهای تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری نشان داده که توسعه مشارکت، بهبود عملکرد شهرداری و توسعه پایدار شهری از جمله پیامدهای تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری می‌باشند. راهبردهایی که برای مدیریت وضعیت پیش‌آمده و تحقق بخشیدن به مقوله محوری اتخاذ می‌شود، عوامل مداخله‌گری که تسهیل‌گر یا مانع تأثیرگذاری عوامل علی و زمینه‌ای بر مقوله محوری می‌شود، و پیامدهایی ناشی از راهبردهای اتخاذی نشان داده می‌شود.

همانطور که در مدل پارادایمی استراوس و کوربین مشاهده می‌شود، عوامل علی، عوامل زمینه‌ای، عوامل مداخله‌گر، راهبردها و پیامدهای مؤثر و مرتبط با تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری استخراج شده‌اند. امروزه با توجه به پیچیده شدن روزافزون مسائل شهری و چند بعدی شدن ساختار تصمیم‌گیری در مدیریت شهری، مبحث تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری و همچنین مقوله محوری بکارگیری مؤثر ظرفیت‌های قانونی، اقتصادی، آموزشی و انسانی در جهت بهبود تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری، از اهمیت بسیاری برخوردار است. در این راستا، شرایط علی مؤثر بر بکارگیری مؤثر ظرفیت‌های قانونی، اقتصادی، آموزشی و انسانی در جهت بهبود تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری، شامل عواملی همچون ذی‌نفعان سیاسی، جامعه‌مدنی، دستورالعمل‌های نهادهای بالادستی، تغییر و تحولات محیطی، عوامل استراتژیک، عوامل مدیریتی و عوامل نهادی می‌باشند. این عوامل مستقیماً بر پدیده محوری در مدل تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری تأثیر گذارند. از سویی، در راستای پیاده‌سازی تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری، موانع و چالش‌هایی وجود دارند که موجب می‌شود، در بکارگیری مؤثر ظرفیت‌های قانونی اقتصادی، آموزشی و انسانی در جهت بهبود تحقق‌پذیری، خلل‌هایی وارد شود. این عوامل مداخله‌گر، هم بر روی شرایط علی و هم بر روی راهبردهای پیاده‌سازی تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری تأثیر می‌گذارند. عوامل مداخله‌گر در تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری، شامل مواردی از قبیل موانع حقوقی و قانونی، موانع فرآیندی در سازمان و ضعف‌های مدیریتی می‌باشند. همان‌طور که گفته شد، این چالش‌ها و موانع بر روی راهبردهای پیاده‌سازی تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری نیز مؤثرند.

مدل پارادایمی نمایانگر نتیجه نهایی تحلیلی کیفی به روش داده‌بنیاد است. در این مدل مقوله‌های شناسایی شده به وسیله کدگذاری محوری و کدگذاری باز در قالب یک الگوی نظام‌مند نمایش داده می‌شود. فرآیند یکپارچه‌سازی و بهبود بخشی نظریه در کدگذاری انتخابی، از طریق تکنیک‌هایی نظیر نگارش، خط و داستان که مفاهیم را به هم متصل می‌نماید و فرآیند دسته‌بندی از طریق یادداشت‌های شخصی در خصوص ایده‌های نظری انجام می‌پذیرد. در واقع در این مرحله نظریه‌پرداز زمینه‌ای، مقوله

محوری را که سایر مقولات بر محور آن می‌گردند و کلیتی را تشکیل می‌دهند، به طور روش‌مند انتخاب و با ارتباط دادن آن با سایر مقولات به نگارش نظریه اقدام می‌کند که شرحی انتزاعی برای فرآیندی که در پژوهش مطالعه شده است، ارائه می‌دهد

منابع

- ابراهیمی، مهدی، زمانی، اعظم (۱۴۰۰)، تحلیلی بر وضعیت تحقق‌پذیری برنامه‌ریزی کاربری اراضی طرح جامع شهر ملایر (۱۴۰۰)، مجله پژوهش‌های بوم‌شناسی شهری، فصلنامه علوم انسانی، پیاپی ۲۴.
https://grup.journals.pnu.ac.ir/article_8659.html
- اصغری زمانی، اکبر، روستایی، شهرپور، محمدی ترکمانی، حجت (۱۴۰۱)، جستاری بر مفهوم رانت و عوامل کلیدی موثر بر بروز آن در مدیریت شهری ایران (مطالعه موردی شهرداری تبریز)، دانشگاه تبریز، شریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی، دوره ۲۶، شماره ۷۹، اردیبهشت، صفحه ۱۳-۳۷.
https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_12560.html
- امانپور، سعید، فدایی جزی، فهیمه (۱۴۰۲)، سنجش عدالت اجتماعی در ساختار فضایی بندر دیر با تأکید بر کاربری‌های خدماتی، نشریه برنامه‌ریزی فضایی (دانشگاه اصفهان)، سال سیزدهم، شماره دوم، (پیاپی ۴۹)، تابستان، صص ۱-۲۰.
https://sppl.ui.ac.ir/article_27660.html
- پهلوانیان، حسین، میرحسینی‌زواره، سیدمهدی، امانپور، محمدتقی (۱۳۹۲)، مطالعه تطبیقی برنامه‌های راهبردی "استراتژیک" شهرداری‌های منتخب جهان، انتشارات نیک‌و روش، تهران، چاپ: ۲.
<https://parhambook.com/product/detail/15716>
- پریزادی، طاهر، حسین‌خانی، هادی (۱۴۰۱)، برنامه‌ریزی راهبردی توسعه منطقه‌ای با رویکرد شکوفایی شهری (مورد مطالعه منطقه ۵ کرج)، فصلنامه مطالعات مدیریت شهری، سال چهاردهم، شماره ۴۹، بهار، صص ۱-۱۷.
https://ums.srbiau.ac.ir/article_20249.html
- پنداریان، لطیف، دریاباری، سید جمال‌الدین، بخشنده‌نصرت، عباس (۱۳۹۸)، آسیب‌شناسی تحقق‌پذیری طرح‌های شهری در ایران، نمونه موردی منطقه ۲۲ شهر تهران، مجله جغرافیا، شماره ۶۱، صص ۲۵-۳۷.
<https://www.sid.ir/paper/379966/fa>
- تقفی‌اصل، آرش (۱۳۹۸)، ارائه مدل مفهومی تحقق‌پذیری پروژه‌های طراحی شهری ایران بر مبنای نظریات فوکو و هابرماس، فصلنامه علمی - پژوهشی مطالعات شهری، شماره ۳۰.
https://urbstudies.uok.ac.ir/article_61056.html
- تقفی‌اصل، آرش، زبردست، اسفندیار، ماجدی، حمید (۱۳۹۳) شناسایی و اولویت‌بندی معیارها و شاخص‌های مؤثر در فرآیند تحقق‌پذیری پروژه‌های طراحی شهری در ایران، معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۱۳.
https://www.armanshahrjournal.com/article_33445.html
- جهانشاهی، هاجر، وارثی، حمیدرضا (۱۴۰۱) تدوین برنامه‌ریزی استراتژیک فضای شهری با رویکرد توسعه پایدار شهری (نمونه موردی: بندر بوشهر)، فصل‌نامه علمی - پژوهشی آمایش محیط، زمستان، شماره ۵۵، صص ۱۰۱-۱۲۳.
<https://ebtp.malayer.iau.ir/article>
- حجتی، حمید (۱۳۹۷)، چرایی و چالش‌های گذار از طرح جامع شهری به استراتژیک مطالعه موردی: طرح‌های توسعه شهری رشت با تأکید بر طرح جامع سوم شهر، رساله دکتری دکتری در رشته جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری به راهنمایی دکتر محمدرضا پور محمدی، دانشکده برنامه‌ریزی و علوم محیطی، گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی شهری، دانشگاه تبریز.
- حجتی، حمید (۱۴۰۱)، طرح‌های توسعه شهری در ایران و جهان، تهران: انتشارات سیمای دانش، چاپ اول.
<https://parhambook.com/product/detail/18609>
- حجتی، حمید، قربانی، رسول (۱۴۰۲) بررسی تطبیقی انتقادی مبنا و روند ته به طرح‌های جامع؛ استراتژیک و ساختاری - راهبردی، نشریه علمی پژوهشی دانش شهرسازی، دانشگاه گیلان، دوره ۷، شماره ۲، صص ۶۵-۹۰.
<https://journals.guilan.ac.ir/>
- حجتی، حمید، پورمحمدی، محمدرضا، قربانی، رسول (۱۴۰۰)، درآمدی بر طرح‌های توسعه شهری با تأکید بر طرح‌های جامع، استراتژیک و ساختاری راهبردی. تهران: انتشارات پرهام، چاپ اول.
<https://www.gisoom.com/book/11746924>

- خزایی، مصطفی، ساسان‌پور، فرزانه، (۱۴۰۲)، تحلیل و ارزیابی شاخص‌های راهبرد توسعه شهری ملارد با استفاده از مدل کوداس، دانشگاه تبریز، شریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی، دوره ۲۷، تابستان، صفحات ۵۷-۷۰.
https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_14974_72982f79
- رضوانیان، الهه (۱۴۰۲)، تأملی بر فرآیند آینده‌نگاری راهبردی در برنامه‌ریزی شهری، فصلنامه چشم‌انداز شهرهای آینده، دوره چهارم، شماره اول، پیاپی (۳۱)، بهار.
<https://jvfc.ir/article-1-247-fa.html>
- رهبرنیا، غلامحسین، سعیدی‌رضوانی، نوید، دولت‌آبادی، فربرز (۱۴۰۱)، ارزیابی تحقق‌پذیری برنامه‌های میان مدت شهرداری کلان شهرها مطالعه موردی برنامه ۵ ساله راهبردی و عملیاتی شیراز (۱۳۹۷-۱۳۹۲)، پژوهش‌های جغرافیای انسانی، دوره ۵۴، شماره ۴، زمستان.
https://jhgr.ut.ac.ir/article_83932.html
- زارعی، وحید، کویانی، رضا (۱۴۰۲)، بررسی و تبیین ابزارهای تحقق‌پذیری طرح‌های شهری در ایران نمونه موردی طرح‌های جامع و ساختاری - راهبردی شهر شیراز، کنگره وزارت علوم به شماره مجوز ۷۲۶۴۰۳۸.
<https://civilica.com/doc/1656366>
- سیف‌الدینی، فرانک (۱۳۹۹) مبانی برنامه‌ریزی شهری، تهران، انتشارات آبیژ، چاپ پنجم. تعداد صفحات ۲۴۸-
<https://www.gisoom.com/book/1626138>
- شاهین، سمیرا، موسوی، ملیکاسادات (۱۴۰۲)، طراحی برنامه راهبردی توسعه مناطق شهری (نمونه موردی: منطقه ۴ شهر اصفهان)، مهندسی جغرافیایی سرزمین، دوره ۷، شماره ۱ (پیاپی ۱۵)، بهار، صص ۴۷-۷۴.
https://www.jget.ir/article_144666.html
- صیادی، فرزین، تقوایی، مسعود، هایراپطیان، واچیک (۱۴۰۱)، میزان تحقق‌پذیری شهر خلاق پایدار در کلان‌شهر تهران، فصلنامه علمی پژوهشی جغرافیا و برنامه‌ریزی منطقه‌ای، موسسه آموزش عالی قشم. سال دوازدهم، شماره ۳، تابستان.
https://www.jgeoqeshm.ir/article_165274.html
- فتحی، فریبا (۱۳۹۶) فرهنگ و تأثیرپذیری آن از هنر، معماری و شهرسازی در راستای ایجاد فرهنگ دانش بنیان، نخستین کنفرانس ملی به سوی شهرسازی و معماری دانش بنیان، سوم اردیبهشت‌ماه، فرهنگ و تأثیرپذیری آن از هنر معماری و شهرسازی در راستای ایجاد فرهنگ دانش بنیان، تهران، نخستین کنفرانس ملی بسوی شهرسازی و معماری دانش بنیان اردیبهشت‌ماه تهران ایران. -
<https://www.sid.ir/paper/881514/fa>
- قنبری، ابوالفضل، تقی‌زاده فانی، ابوالقاسم، آبار، محمد (۱۴۰۰)، بررسی علل و عوامل موانع تحقق طرح‌های آمایش در استان آذربایجان شرقی، دانشگاه تبریز، شریه علمی جغرافیا و برنامه‌ریزی، سال ۲۶، شماره ۷۹، فصل بهار، صفحات ۳۰۵ - ۲۸۵.
https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_12844.html
- کیوی، ریموند، کامپنهود، لوک وان (۱۴۰۰) روش تحقیق در علوم اجتماعی (نظری و عملی)، ترجمه عبدالحسین نیک‌گهر، نشر توتیا. تعداد صفحات ۲۹۸.
<https://www.gisoom.com/book/1309674>
- مرکز آمار ایران (۱۳۹۵) سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵-۱۳۳۵.
<https://fa.wikipedia.org>
- محمدی‌دوست، سلیمان، خانی‌زاده، محمدعلی، کشاورز، ملیحه (۱۳۹۹)، بررسی عوامل تحقق‌پذیری کاربری فضای سبز با رویکرد راهبرد توسعه شهری در کلان شهر تبریز، نشریه انسان و محیط زیست، بهار، شماره ۱.
<https://elmnet.ir/doc/2150324-40032>
- مشکینی، ابوالفضل، ضرقام‌فرد، مسلم (۱۴۰۲)، توسعه یک الگوی ساختاری - تفسیری از عوامل مؤثر بر تحقق حق مسکن شایسته در ایران، دوره ۲۷، شماره ۱، بهار.
<https://hsmmp.modares.ac.ir/article-21-50207-fa.html>
- میرزایی، جهان‌بین، پیوسته‌گر، یعقوب، کلانتری خلیل‌آباد، حسین (۱۳۹۸)، سنجش و ارزیابی تحقق‌پذیری فضای خدمات شهری (مطالعه موردی: مناطق نه‌گانه شهر شیراز)، دو فصلنامه جغرافیای اجتماعی شهری، دانشگاه شهید باهنر کرمان.
<https://ensani.ir/fa/article/420385>

مولایی، اصغر، محمدزاده، مریم (۱۴۰۱)، بازشناسی ابعاد و معیارهای تحقق‌پذیری طرح‌های توسعه شهری در تجارب معاصر ایران، مجله علمی گفتمان طراحی شهری، دوره دوم، شماره ۲، تابستان. <https://udd.modares.ac.ir/article-40-54026-fa.pdf>

مهندسین مشاور فجر توسعه (۱۴۰۲) تهران: طرح جامع شهرکرد در دست اقدام. - <https://www.jamaran.news>
نجفی، طاهره، رودسری، رباب (۱۳۹۵)، مشاهده در رویکرد گراند تئوری: یک مطالعه مروری "مجله تحقیقات کیفی در علوم سلامت، سال ۵ شماره ۷، تابستان، صفحات ۲۲۱-۲۲۹. <https://www.sid.ir/paper/215588/fa>
یزدانی، محمدحسن، هاشمی معصوم‌آباد، رضا، دولتیاران، کامران (۱۴۰۲)، سنجش میزان سلامت سکونتگاه‌های شهری با تأکید بر نظریه شهر سالم مطالعه موردی: شهر نورآباد، دانشگاه تهران: فصلنامه پژوهش‌های جغرافیای برنامه‌ریزی شهری، صص ۲۳۳-۲۵۵. (۱) ۱۱

https://jurbangeo.ut.ac.ir/article_93567.html

Ebrahimi, Mehdi, Zamani, Azam (1400), Analysis of the Realizability of Land Use Planning of the Comprehensive Plan of Malayer City (1400), Journal of Urban Ecology Research, Humanities Quarterly, Issue 24. https://grup.journals.pnu.ac.ir/article_8659.html

Asghari Zamani, Akbar, Roustaei, Shahrivar, Mohammadi Torkmani, Hojjat (1401), A Study on the Concept of Rent and Key Factors Affecting Its Occurrence in Iranian Urban Management (Case Study of Tabriz Municipality), University of Tabriz, Scientific Journal of Geography and Planning, Volume 26, Issue 79, May, pp. 13-37.

https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_12560.html

Amanpour, Saeed, Fadaei-Jazi, Fahimeh (1402), Measuring social justice in the spatial structure of the port of Dir with emphasis on service uses, Journal of Spatial Planning (University of Isfahan), Year 13, Issue 2, (Consecutive 49), Summer, pp. 1-20. https://sppl.ui.ac.ir/article_27660.html

Pahlavanian, Hossein, Mirhosseini-Zavareh, Seyed-Mehdi, Amanpour, Mohammad-Taghi (2013), Comparative Study of Strategic Plans of Selected Municipalities in the World, Niko-Roosh Publications, Tehran, Edition: 2. <https://parhambook.com/product/detail/15716>

Parizadi, Taher, Hossein-Khani, Hadi (2014), Strategic Planning of Regional Development with an Urban Prosperity Approach (Case Study of Karaj Region 5), Quarterly Journal of Urban Management Studies, Year 14, Issue 49, Spring, pp. 1-17. https://ums.srbiau.ac.ir/article_20249.html

Pendarian, Latif, Daryabari, Seyed Jamal-eddin, Bakhshandeh-Nosrat, Abbas (2019), Pathology of the Realizability of Urban Plans in Iran, Case Study of District 22 of Tehran, Journal of Geography, Issue 61, pp. 25-37. <https://www.sid.ir/paper/379966/fa>

Saghafi-Asl, Arash (2019), Presenting a conceptual model of the feasibility of urban design projects in Iran based on the theories of Foucault and Habermas, Scientific-Research Quarterly of Urban Studies, Issue 30. https://urbstudies.uok.ac.ir/article_61056.html

Saghafi-Asl, Arash, Zavarat, Esfandiar, Majedi, Hamid (2014) Identifying and prioritizing effective criteria and indicators in the process of feasibility of urban design projects in Iran, Armanshahr Architecture and Urbanism, Issue 13.

https://www.armanshahrjournal.com/article_33445.html

Jahanshahi, Hajar, Warsi, Hamidreza (2012) Developing strategic planning of urban space with a sustainable urban development approach (case study: Bushehr Port), Scientific-Research Quarterly of Environmental Planning, Winter, No. 55. pp. 101-123. <https://ebtp.malayer.iau.ir/article>

Hojjati, Hamid (2018), Why and Challenges of Transitioning from a Comprehensive Urban Plan to a Strategic One: Case Study: Rasht Urban Development Plans with Emphasis on the Third Comprehensive Plan of the City, PhD Thesis in Geography and Urban Planning under the supervision of Dr. Mohammadreza Pourmohammadi, Faculty of Planning and Environmental Sciences, Department of Geography and Urban Planning, University of Tabriz.

- Hojjati, Hamid. (1401), *Urban Development Plans in Iran and the World*, Tehran: Simay Danesh Publications, First Edition. <https://parhambook.com/product/detail/18609>
- Hojjati, Hamid, Ghorbani, Rasoul (1402) A Critical Comparative Study of the Basis and Process of Preparing Comprehensive Plans; Strategic and Structural-Strategic, *Scientific Research Journal of Urban Planning*, University of Guilan, Volume 7, Issue 2. pp. 65-90. <https://journals.guilan.ac.ir/>
- Hojjati, Hamid, Pourmohammadi, Mohammadreza, Ghorbani, Rasoul. (1400), *An Introduction to Urban Development Plans with Emphasis on Comprehensive, Strategic and Structural Strategic Plans*. Tehran: Parham Publications, First Edition. <https://www.gisoom.com/book/11746924>
- Khazaei, Mustafa, Sasanpour, Farzaneh, (1402), Analysis and Evaluation of the Indicators of Mallard Urban Development Strategy Using the CODAS Model, *University of Tabriz, Scientific Journal of Geography and Planning*, Volume 27, Summer, pp. 57-70. https://geoplanning.tabrizu.ac.ir/article_14974_72982f79
- Rezvanian, Elahe (1402), Reflection on the Strategic Foresight Process in Urban Planning, *Future Cities Perspective Quarterly*, Volume 4, Issue 1, Consecutive (31), Spring. <https://jvfc.ir/article-1-247-fa.html>
- Rahbarnia, Gholamhossein, Saeedi-Rezvani, Navid, Dolatabadi, Fariborz (1401), Assessment of the Feasibility of Medium-Term Municipal Plans of Metropolitan Cities: A Case Study of the 5-Year Strategic and Operational Plan of Shiraz (1392-1397), *Human Geography Research*, Volume 54, Issue 4, Winter. https://jhgr.ut.ac.ir/article_83932.html
- Zarei, Vahid, Kaviani, Reza (2013), Investigation and Explanation of the Realization Tools of Urban Plans in Iran, Case Study of Comprehensive and Structural-Strategic Plans of Shiraz City, Congress of the Ministry of Science, License No. 7264038. <https://civilica.com/doc/1656366>
- Seif al-Dinni, Frank (2019) *Fundamentals of Urban Planning*, Tehran, Ayzh Publications, Fifth Edition. Number of pages: 248- <https://www.gisoom.com/book/1626138>
- Shahin, Samira, Mousavi, Malikasat (2013), Designing a Strategic Plan for the Development of Urban Areas (Case Study: Area 4 of Isfahan City), *Geographical Engineering of the Land*, Volume 7, Number 1 (Consecutive 15), Spring, pp. 47-74. https://www.jget.ir/article_144666.html
- Sayadi, Farzin, Taghvaei, Masoud, Hayrapetyan, Vachik (1401), The extent of the realization of a sustainable creative city in the metropolis of Tehran, *Quarterly Scientific Research Journal of Geography and Regional Planning*, Qeshm Institute of Higher Education. Year 12, Issue 3, Summer. https://www.jgeoqeshm.ir/article_165274.html
- Fathi, Fariba (2017) Culture and its influence from art, architecture and urban planning in order to create a knowledge-based culture, The first national conference towards knowledge-based urban planning and architecture, 3rd of Ordibehesht, Culture and its influence from art, architecture and urban planning in order to create a knowledge-based culture, Iran: Tehran, The first national conference towards knowledge-based urban planning and architecture, Ordibehesht, Tehran, Iran. - <https://www.sid.ir/paper/881514/fa>
- Qanbar
- Angelidou, M., Politis, C., Panori, A., Bakratsas, T., & Feltnhofer K. (2022). Emerging smart city, transport and energy trends in urban settings: Results of a pan-European foresight exercise with 120 experts. *Technological Forecasting and Social Change*, Volume 183. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0040162522004371>
- Bamrunghul, S., Tanaka, T. (2023). The assessment of land suitability for urban development in the anticipated rapid urbanization area from the Belt and Road Initiative: A case study of Nong Khai City, Thailand, *Sustainable Cities and Society*, V 83. <https://www.researchgate.net/publication/361101569>
- Canel, M. J., Barandiarán, X., & Murphy, A. (2022). What does learning by listening bring to citizen engagement? Lessons from a government program. *Public Relations Review*, 48(1), 102132 <https://www.researchgate.net/publication/356756476>
- Eakin, H., Keele, S., Lueck, V. (2022). Uncomfortable knowledge: Mechanisms of urban development in adaptation governance, *World Development*, V 159. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0305750X22002467>

- Galimberti, C. (2022). Citizen participation in multiscale planning: the case of “26 Local Strategies: A Metropolitan Plan” in the Rosario Metropolitan Area, Argentina (2016–2020). *Environment and Urbanization*, 09562478211069017. <https://journals.sagepub.com/doi/full/10.1177/09562478211069017>
- Glimmerveen, L., Ybema, S., & Nies, H. (2022). Who participates in public participation? The exclusionary effects of inclusionary efforts. *Administration & Society*, 54(4), 543-574 <https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/00953997211034137>
- Katika, T., Karaseitanidis, I., Tsiakou, D., Makropoulos, C., & Amditis, A. (2022). Augmented Reality (AR) Supporting Citizen Engagement in Circular Economy. *Circular economy and sustainability*, 1-28. <https://link.springer.com/article/10.1007/s43615-021-00137-7>
- Kayran, E. N., & Nadler, A. L. (2022). Non-citizen voting rights and political participation of citizens: evidence from Switzerland. *European Political Science Review*, 14(2), 206-225. <https://www.cambridge.org/core/journals/>
- Kiss, B., Sekulova, F., Hörschelmann, K., Salk, C. F., Takahashi, W., & Wamsler, C. (2022). Citizen participation in the governance of nature-based solutions. *Environmental Policy and Governance*.- <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/full/10.1002/eet.1987>
- Kwon, K. H., Shao, C., & Nah, S. (2022). Localized social media and civic life: Motivations, trust, and civic participation in local community contexts. *Journal of Information Technology & Politics*, 18(1), 55-69.- <https://asu.elsevierpure.com/en/publications/>
- Kiss, B., Sekulova, F., Hörschelmann, K., Salk, C. F., Takahashi, W., & Wamsler, C., (2022). Citizen participation in the governance of nature-based solutions. *Environmental Policy and Governance*.
- Legard, S., & Hovik, S. (2022). The Impact of Digital Participation on Democratic Urban Governance. In *Citizen Participation in the Information Society* (pp. 167-190). Palgrave Macmillan, Cham.- https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-99940-7_8
- Li, C., Lu, T., Fu, B., Wang, S., Holden, J. (2022). Sustainable city development challenged by extreme weather in a warming world, *Geography and Sustainability*, V 3 (2), pp: 114-118. <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2666683922000335>
- Murphy, R.(2021). Foresight of discounting danger? In: *The fossil-fuelled climate crisis*. Palgrave Macmillan, Cham.- https://link.springer.com/chapter/10.1007/978-3-030-53325-0_11
- Mukeshimana, M. C., Zhao, Z. Y., & Nshimiyimana, J. P., (2022). Evaluating strategies for renewable energy development in Rwanda: An integrated SWOT–ISM analysis. *Renewable Energy*, 176, 402-414. <https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0960148121007874>
- Ostrowski, B., Williams Woolley, A., & Haan, K. W. (2022). Translating Member Ability Into Group Brainstorming Performance: The Role of Collective Intelligence. *Small Group Research*, 10464964211060348- <https://ouci.dntb.gov.ua/en/works/7qGEZx5l/>
- Opitz, C., Pfeifer, H., & Geis, A. (2022). Engaging with Public Opinion at the Micro-Level: Citizen Dialogue and Participation in German Foreign Policy. *Foreign Policy Analysis*, 18(1), orab033. - <https://academic.oup.com/fpa/article/18/1/orab033/6414434>
- Przebylłowicz, E., Cunha, M. A., Geertman, S., Leleux, C., Michels, A., Tomor, Z., ... & Meijer, A. (2022). Citizen participation in the smart city: findings from an international comparative study. *Local government studies*, 48(1), 23-47.- <https://ideas.repec.org/a/taf/flgsxx/v48y2022i1p23-47.htm>
- Rikkonen, P., Lauttamäki, V., Parkkinen, M., Varho, V., & Tapio, P., (2021). Five transition pathways to renewable energy futures—scenarios from a Delphi study on key drivers and policy options. *Eur J Futures Res* 9, 14 (2021). <https://www.utupub.fi/handle/10024/155137>
- Quick, K. S., & Bryson, J. M. (2022). Public participation. In *Handbook on theories of governance*. Edward Elgar Publishing.- <https://www.researchgate.net/publication/282733927>
- Shakib, N. H. (2022). Community organizing in anti-corruption initiatives through spontaneous participation: Bangladesh perspective. *Community Development Journal*, 57(2), 360-379.- <https://www.academia.edu/52380490/>

- Suciu, C., Handra, A. D., Rada, A. C., & Marcu, M. D. (2021), improving the operational strategy of industrial enterprises. Constantin Brancusi, University of Targu (pp 124-129).- https://www.utgjiu.ro/rev_ing/pdf/2021-4/21
- Zhanga, X., Dua, S., Zhou, Y., Xu, Y. (2022). Extracting physical urban areas of 81 major Chinese cities from high-resolution land uses, Cities, V 131- <https://www.researchgate.net/publication/364968847>